

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

Ministri i Shtetit për Reformat dhe Marrëdhëniet me Kuvendin

Dokumenti i Politikave për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë

16 shkurt 2010

Dokumenti i Politikave për Komunikimet Elektronike

Parathënie

Ky dokument i politikave përcakton strategjinë afatmesme të qeverisë për zhvillimin e rrjeteve dhe shërbimeve të komunikimeve elektronike në Republikën e Shqipërisë. Ky dokument do të zëvendësojë dokumentin e politikave për sektorin e telekomunikacioneve të miratuar në vitin 1999. Termi komunikime elektronike është i ri (i miratuar nga BE në vitin 2002) dhe përfshin të gjitha llojet e komunikimeve elektronike – telekomunikacionet, transmetimin e të dhënave dhe transmetimet televizive – të cilat do të barten nga rrjete të njejta.

Politika ndjek „Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2007-2013“¹ dhe në përputhje me traktatin dhe marrëdhëniet politike të Shqipërisë me BE-në, synon integrimin në tregun e përbashkët të komunikimeve elektronike të BE-së.

Ky dokument rishikon situatën aktuale në tregun shqiptar të komunikimeve elektronike, duke konsideruar kontekstin politik, organizimin institucional të krijuar nga ligji aktual dhe zhvillimet e mundshme në të ardhmen. Gjithashtu, konsideron nevojën për të përshtatur këtë organizim si shkak i konvergencës ndërmjet transmetimit dhe komunikimeve private. Ky dokument paraqet vizionin e qeverisë për zhvillimin e sektorit të komunikimeve elektronike në të ardhmen në kontekst të planeve përkatëse kombëtare si dhe vendos objektivat për tema të caktuara të rëndësishme ku është i nevojshëm veprimi ose ku udhëzimet nga institucionet shtetërore do të ishin të nevojshme.

Lista e veprimeve për vitin 2010 dhe 2011 është pjesë e veçantë e këtij dokumenti. Kjo listë ka një perspektive afatshkurtër në krahasim me tekstin kryesor të politikave, prandaj edhe mund të përditësohet në mënyrë periodike.

Ky dokument i politikave gjithashtu merr në konsideratë përgjigjet e këshillimit publik të zhvilluar në gjysmën e dytë të vitit 2009.

I - Hyrje

Kapitulli 1 - Baza dhe kuadri ligjor

Qëllimi i ligjit 9918, datë 19.05.2008 për Komunikimet Elektronike është të promovojë konkurrencën dhe infrastrukturën efikase nëpërmjet parimit të neutralitetit të teknologjisë së komunikimeve elektronike dhe të sigurojë shërbimet e duhura në territorin e Republikës së Shqipërisë. Suksesi i këtij ligji do të vlerësohet nëpërmjet shërbimeve cilësore të ofruara në raport me çmimet.

---

¹ Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim,
<http://www.keshilliministrave.al/?fq=brenda&r=&gj=gj1&kid=71>

Baza ligjore

Baza ligjore e këtij dokumenti të politikave është ligji 9918. Neni 5 i jep ministrit përgjegjës për sektorin e shërbimeve² të komunikimeve elektronike kompetenca për të përgatitur dokumentin e politikave për komunikimet elektronike për miratim nga Këshilli i Ministrave. Duke u mbështetur në përcaktimet në nenin 138 të ligjit 9918, vendimet e mëparshme të Këshillit të Ministrave³ do të mbesin në fuqi deri sa të shfuqizohen ose zëvendësohen. Prandaj, të gjitha variantet e mëparshme do të anulohen kur të jetë miratuar ky variant.

Qëllimi i ligjit 9918 është ti paraprijë liberalizimit të shërbimeve të sektorit të komunikimeve elektronike në dobi të qytetarëve shqiptarë dhe kjo të bëhet në përputhje me detyrimet e Shqipërisë⁴ sipas Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit (MSA) ndërmjet Shqipërisë dhe BE-së dhe detyrimet e saj ndaj WTO sipas shtojcës për telekomunikacionet të GATS.

Baza ekonomike dhe politikat

Ambicia afatmesme ekonomike e Shqipërisë, siç është paraqitur në Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2007-2013⁵ dhe nëpërmjet marrëdhënieve politike me BE-në, është të arrihet integrimi në tregun e përbashkët të BE-së. Kjo ambicie përfshin konvergencën e nivelit ekonomik të Shqipërisë me mesataren e BE-së. Ky qëllim ka disa pasoja, për shembull: për rritjen ekonomike, për nivelet e investimit, për rritjen e prodhimit, për tregëtinë, për disponueshmërinë e shërbimeve moderne dhe për disponueshmërinë e subvencioneve të BE-së. Si vendet e tjera të cilat e kanë përmirësuar situatën e tyre ekonomike brenda tregut të përbashkët të BE-së, ekonomia shqiptare do të duhet të prodhojë pasurinë e nevojshme për të mbështetur këto qëllime. Megjithatë, ritmi i konvergencës ekonomike do të rritet nëse Shqipëria mbetet një importues neto i kapitalit për disa dekada. Promovimi i investimeve të jashtme brenda Shqipërisë është një aspekt kyç i menaxhimit të ekonomisë.

Janë një numër faktorësh të rëndësishëm të cilët kontribuojnë në suksesin e një vendi për tërheqjen e investimeve të jashtme. Elementi kryesor është të sigurohen investitorët që investimet e tyre do të jenë të sigurta dhe do të nxjerrin fitime të mjaftueshme. Ndoshta faktori më i rëndësishëm është reputacioni i vendit dhe historia e trajtimit të drejtë të investitorëve të huaj. Kjo është e lidhur me efikasitetin e administratës publike dhe gjykatave si dhe me besueshmërinë e veprimeve të qeverisë. Faktori i dytë, është stabiliteti politik. Nëse rreziku konsiderohet i lartë, investitorët do të kërkojnë tarifa më të larta dhe si rezultat konsumatorët do të paguajnë çmime më të larta. Anëtarësimi i Shqipërisë në NATO, perspektiva për anëtarësim në BE dhe vazhdueshmëria e progresit në këtë drejtim janë faktorë të rëndësishëm që ofrojnë sigurojnë investitorët e huaj dhe i drejtojnë ata për të pranuar norma normale të kthimit

² Aktualisht është Ministri i Shtetit për Reforma dhe Marrëdhëniet me Parlamentin

³ VKM Nr. 288 date 18.06.1999 "Per miratimin e dokumentit te politikave"

VKM Nr. 311 date 05.07.1999 "Mbi nje shtese ne dokumentin e politikave"

VKM Nr. 615 date 02.11.2001 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne dokumentin e politikave"

VKM Nr. 692 date 27.12.2002 "Mbi disa shtesa ne dokumentin e politikave"

VKM Nr. 464 date 03.07.2003 "Mbi ndryshimet ne dokumentin e politikave"

⁴ Neni 70 dhe 71 i MSA

⁵ Strategjia Kombetare per Zhvillim dhe Integrim, shih: <http://www.km.gov.al/?fq=brenda&r=&gj=gj1&kid=71>

Për sektorin e komunikimeve elektronike në veçanti, investimet janë të pakta, të mëdha dhe relativisht afatgjate. Për të siguruar investitorët dhe për të zvogëluar rrezikun e perceptuar në këtë sektor, faktorë të tjerë të rëndësishëm janë profesionalizmi dhe pavarësia e organeve⁶ të rëndësishme rregullatore dhe cilësisë dhe zbatimit të regjimit rregullator. Këto gjëra janë të studiuara me kujdes dhe raportohen në të gjitha vendet e botës, prandaj shumica e investitorëve mund të informohen lehtësisht lidhur me cilësinë dhe vazhdimësinë e vendimeve. Megjithatë, për investitorët nuk është e mjaftueshme nëse institucionet shqiptare janë të sukseshme sot, ata duhet të jenë të sigurtë se këto aspekte pozitive janë stabile dhe nuk do të çrregullohen në të ardhmen, për shembull, nga ndryshimet e qeverisë. Si në vendet e BE-së, ligji 9918 vendos kohëzgjatjen e mandatit të anëtarëve të këshillit të organit rregullator.

Ligji 9918 për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë rrjedh nga politikat për komunikimet elektronike „.....nëpërmjet parimit të asnjësisë teknologjike të promovojë konkurrencën dhe infrastrukturë eficiente në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbimet e duhura dhe të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë“. Legjislacioni përcakton rolin e Ministrisë në bashkërendimin e aktiviteteve ndërkombëtare, në planifikimin kombëtar të spektrit të frekuencave dhe në procedurat për caktimin e frekuencave, në miratimin e ofruesit të shërbimit universal dhe në çështjet lidhur me komunikimet elektronike për mbrojtjen dhe sigurinë kombëtare.

Legjislacioni gjithashtu përcakton rolin e Autoritetit të Komunikimeve Elektronike dhe Postare (AKEP-it) si një person juridik publik, i pavarur dhe jo-buxhetor. Zhvillimi i vazhdueshëm i teknologjisë dhe paketës së shërbimit të zgjedhur nga përdoruesit fundorë e nxisin ndryshimin e shpejtë të tregut dhe AKEP-i duhet të mbajë njohuri të plotë mbi këto ndryshime. Ligji i jep AKEP-it fuqitë e duhura për të arritur këtë dhe do të sigurohet buxheti i duhur për tu bërë qendër e njohurive të specializuara ku mund të mbështeten lojtarët e tregut, Ministria dhe agjencitë e tjera të qeverisë për të siguruar realizimin e objektivave të politikave kombëtare. Në thelb të punës së AKEP-it është detyrimi për të zhvilluar këshillime publike para marrjes së vendimeve rregullatore për tregun. Ruajtja e paavarësisë, roli si këshillëdhënës dhe ekspert janë kyç për ruajtjen e besimit të investitorëve dhe konsumatorëve, tani dhe në të ardhmen.

Përveç detyrimeve ligjore për t’ju përgjigjur aplikimeve dhe përfaqësuesve nga publiku i gjerë brenda afateve kohore, nga AKEP gjithashtu kërkohet të paraqesi para Kuvendit dhe të publikojë një raport vjetor, në fund të çdo viti, mbi aktivitetet e tij. Ky raport përfshin një plan veprimi për punën e planifikuar në vitin pasardhës.

Përundimisht, komunikimet elektronike të cilësisë së mirë dhe me çmim të ulët kontribojnë në efikasitetin e shumicës së sektorëve të tjerë të ekonomisë. Mungesa e progresit në këtë fushë të rëndësishme do të frenonte ekonominë në përgjithësi. Si edhe niveli dhe efikasiteti i sektorit bankar, edhe komunikimet elektronike janë “sistemi nervor” i një ekonomie moderne.

Tregu i përbashkët i BE-së

Qysh nga viti 1987, autoritetet brenda BE-së kanë zbatuar liberalizimin e sektorit të komunikimeve elektronike si përgjigje ndaj zhvillimeve të teknologjisë të cilat kanë pasur ndikim në gjithë botën. Kuadri rregullator i BE-së për këtë sektor qëndron në themelet e

---

⁶ Autoriteti i Konkurrencës dhe Autoriteti i Komunikimeve Elektronike dhe Postare (AKEP)

dispozitive për konkurrencën në Traktatin e BE-së. Kuadri kërkon që autoritetet kombëtare të rregullojnë sektorin në përputhje me rregullat e përgjithshme. Zbatueshmëria e këtyre rregullave monitorohet nga Komisioni Europian dhe nëse është e nevojshme, merren masa për zbatimin nga autoritetet kombëtare nëpërmjet masave ligjore para Gjykatës Europiane të Drejtësisë. Kuadri rregullator i BE-së është çmuar gjerësisht dhe është kopjuar edhe nga vende jashtë BE-së. Vendet të cilat përgatiten për anëtarësim në BE, inkurajohen posaçërisht që ta zbatojnë.

Në kërkim të zbatimit të kuadrit rregullator të BE-së para anëtarësimit në BE, Shqipëria ndjek qëllimin i cili bazohet kryesisht në interesat vetjake ekonomike. Kjo nuk është bërë thjesht për të përmbushur kushtet e BE-së për anëtarësim, edhe pse kërkohet për atë qëllim gjithashtu. Një regjim rregullator si ky, do të ishte shumë i nevojshëm edhe nëse Shqipëria nuk anëtarësohet në BE. Kuadri rregullator i BE-së nuk është i pandryshueshëm. Direktivat e mirënjohura të vitit 2002 janë rishikuar kohët e fundit në mënyrë që të merren parasyh zhvillimet e vazhdueshme të tregut dhe grumbullimi i përvojës rregullatore. Brenda BE-së, rregullat e reja të vitit 2009⁷ duhet të bëhen të efektshme jo më vonë se në maj të vitit 2011.

Për të ecur në një hap me praktikën rregullatore dhe zhvillimet e politikave në BE, Shqipëria do të ndjekë për së afërmi axhendën dhe aktivitetet e komiteteve dhe grupeve⁸ të cilat janë ndërtaur për të mbajtur një vazhdimësi ndërmjet të gjitha vendeve Europiane të cilat janë në BE ose kanë për qëllim të anëtarësohen. Prandaj, sfida kryesore në këtë fushë është të arrihet pajtueshmëri e plotë me kuadrin rregullator të BE-së dhe të mbahet vazhdimësia e këtij pozicioni deri sa të jetë arritur anëtarësimi. Prandaj, qeveria ka vendosur, që në rastin e parë të mundshëm, të transpozojë ndryshimet e vitit 2009 në ligjin Shqiptar dhe do ti prezantojë Kuvendit legjislativ e amenduar gjatë gjysmës së parë të vitit 2010.

Siç është edhe në BE, regjimi rregullator shqiptar është dizajnuar ti mundësojë AKEP të trajtojë me efikasitet situata dhe sjellje me të cilat një rregullator mund të ballafaqohet. Drejtimi i përgjithshëm i rregullatorit duhet të jetë drejt heqjes së detyrimeve rregullatore dhe zbutjes së kufizimeve kur konkurrenca e qëndrueshme të jetë arritur, por, si një lloj si organet rregullatore në BE, AKEP-it i është dhënë fuqia dhe i kërkohet të të mbajë masat rregullatore të nevojshme në fuqi ku këto janë të justifikueshme. Me marrjen e masave rregullatore duhet pasur parasysh interesat e përdoruesve dhe të investitorëve, por do të ishte fatkeqësi nëse këto dy palë shihen si palë në konflikt. Nëse konkurrenca (e plotësuar, ku është e nevojshme, me masa rregullatore) nuk mund ti sjelli çmimet o e shërbimeve të lëvizshme bazë, zanore dhe SMS, në përputhje me normat e tregut të BE-së, konsumatorët tanë me të drejtë do të konsideronin politikën tona si të papërshtatshme dhe do të kërkonin masa të mëtejshme.

Situata lidhur me shërbimet e tjera dhe posaçërisht për shërbimet e avancuara me brez të gjerë (broadband) është tjetër, pasi që është e qartë se zgjerimi i shërbimeve të reja është në interes të përdoruesve. Është e vështirë të imagjinohet situata ku kontrolli i çmimeve me pakicë do të ishte i justifikueshëm për shërbime të këtij lloji.

---

⁷ Direktiva 2009/136/EC (e cila ka të bëjë kryesisht me të drejtat e përdoruesve), Direktiva 2009/140/EC (e cila ka të bëjë me kornizën rregullatore) dhe Rregullorja (EC) 1211/2009 (e cila ri-themelon Grupin e Rregullatorëve Europianë me një bazë më të fortë institucionale tashmë e njohur si BEREC)

⁸ Komisioni i Komunikimeve, Komisioni i Radio Spektrit, Grupi i Politikave për Radio Spektrin, Organi i Rregullatorëve Europianë për Komunikimet Elektronike (BEREC) dhe Grupi i Punës për Mbrojtjen e Individëve lidhur me Përpunimin e të Dhënave Personale.

Nuk është menduar asnjëherë se zhvillimi i tregut shqiptar do të ishte i ngjashëm me përvojat e zakonshme të vendeve të BE-së, në të cilat një operator inkumbent shumë dominant ka pasur burime njerëzore dhe fizike shumë të mëdha si dhe një prezencë pothuajse të plotë të shërbimit universal. Kjo do të thotë se gjatë aplikimit të kuadrit rregullator të BE-së në Shqipëri, AKEP mund të bëjë zgjedhje të cilat mund të mos jenë përdorur në vendet e tjera. Për shembull, në varësi të rrethanave dhe kushteve, kuadri i jep fuqi AKEP të arrijë në konkluzionin se detyrimet rregullatore nuk është e nevojshme të jenë të njëjta në të gjithë vendin.

Marrëdhënia me dokumentin e mëparshëm të politikave

Dokumenti kryesor i politikave i cili do të zëvendësohet nga ky dokument është miratuar në vitin 1999. Qysh atëherë ka pasur ndryshime dramatike në këtë sektor të cilat do të kërkonin rishikimin e këtij dokumenti. Megjithatë, ndryshimi kryesor është se dokumenti i mëparshëm i ka përshkruar veprimet që do të ndërmerren në të ardhmen nga qeveria, shumica e të cilave nuk janë plotësuar ose janë bërë pjesë e fuqisë ligjore dhe i janë transferuar organit të pavarur rregullator, AKEP-it⁹. Ligji 9918 vërteton zhvendosjen domethënëse të fuqive vendim-marrëse nga qeveria tek rregullatori (AKEP-i) i cili duhet të marrë vendime të pavarura bazuar në analizat ekonomike, në veçanti të analizës së tregut siç është përshkruar në Direktivat e BE-së. Është thelbësore për suksesin e këtij dokumenti të politikave që AKEP-i të ushtrojë pa vonesë dhe me vetëiniciativë fuqitë të cilat i janë caktuar.

Ky dokument fillon nga ligji dhe gjendja aktuale e tregut. Për këtë sektor, detyra kryesore e qeverisë në të ardhmen do të jetë të sigurojë integrim sa më të përafërt të Shqipërisë në politikë bërjen dhe strukturat rregullatore të BE-së për komunikimet elektronike, si dhe për të garantojë që veprimet e ndërmarra në sektorët e tjerë janë koherentë në ritmin e zhvillimit dhe në qëllimin e tyre. Përveç këtyre, përgjegjësitë e tjera të cilat dalin nga marrëdhëniet ndërkombëtare të Shqipërisë, ngarkojnë Ministrin me kompetenca të caktuara në fushën e politikave të spektrit si dhe në lidhje me ofrimin e shërbimit universal. Natyrisht, Ministri mbetet përgjegjës gjithashtu për të përgatitur politikat dhe për të propozuar ligje të reja në këtë sektor ose për të amenduar ato dhe për këto arsye, e ka për detyrë të marrë parasysh efikasitetin e regjimit të krijuar me ligjin 9918 dhe të paraqesi herë pas here qëndrimet e tij para Kuvendit.

Fushëveprimi i gjerë i politikës

Fusha e komunikimeve elektronike ka lidhje të ngushta me disa politika të fushave të tjera. Për të siguruar koherencë në trajtimin e përgjithshëm të këtyre politikave, është e rëndësishme që këto lidhje të merren parasysh kur ndërmerren ose konsiderohen veprime ose iniciativa në shumë fusha të qeverisë. Për këtë arsye, ky dokument përfshin referenca të cilat nuk janë drejtpërdrejt brenda fushës së veprimit të nenit 5 të ligjit 9918. Ajo janë përfshirë në këtë dokument pa paragjykim ndaj dispozitave të tjera ligjore. Në veçanti, vazhdimësia do të mbahet mbasi që strategjitë për televizionin dixhital dhe shoqërinë e informacionit vazhdojnë të zhvillohen dhe të përmirësohen.

Ecuria mund të përshpejtohet edhe nëpërmjet bashkëpunimit me vendet e tjera. Shqipëria është pjesë e iniciativës eSEE (electronic South Eastern Europe) dhe bSEE (broadband South

---

⁹ AKEP - Autoriteti i Komunikimeve Elektronike dhe Postare

Eastern Europe). Me nënshkrimin e eSEE Agenda+ në tetor të vitit 2007, Shqipëria ri-konfirmoi dëshirën dhe vendosmërinë për të përparuar drejt botës dixhitale dhe në rradhitjen e objektivave të saja afër me ato të vendeve të BE-së siç është përcaktuar në kuadrin e politikave (të njohur si i2010) për shoqërinë e informacionit dhe për media për periudhën deri 2010. Komisioni European është duke punuar aktualisht në axhendën e re dixhitale nën titullin: “Post-i2010: prioritetet për një strategji të re për shoqërinë Europiane të informacionit (2010-2015)”. Qëllimi i qeverisë është që dokumenti i politikave të mbetet në përputhje me axhendën më të gjerë gjatë sa herë që ajo të përditësohet.

Kapitulli 2 - Situata aktuale e tregut Shqiptar

Hyrje

Situata e sotme në tregun e komunikimeve elektronike në Shqipëri ende vuan pasojat e neglizhencës së jashtëzakonshme ndaj telefonisë fikse gjatë katër dekadave para vitit 1990. Kjo ka pasur një efekt ekstrem në zhvillimin e mëtejshëm duke shkaktuar që rrjetet e lëvizshme dhe (të transmetimeve radiotelevizive) kanë pasur një rritje të domethënëse me pak mbështetje tek operatori inkumbent. E kundërta ndodh me hyrësit e rinj të rrjeteve fikse të cilët përballen me vështësi më të mëdha në shtrirjen e rrjetit për të arritur tek konsumatorët potencialë. Ata janë shumë të varur nga bashkëpunimi i operatorit ende të pazhvilluar inkumbent por, gjithashtu përballen edhe me problemet e aksesit në prona të cilat janë një pengesë e madhe për këta operatorë.

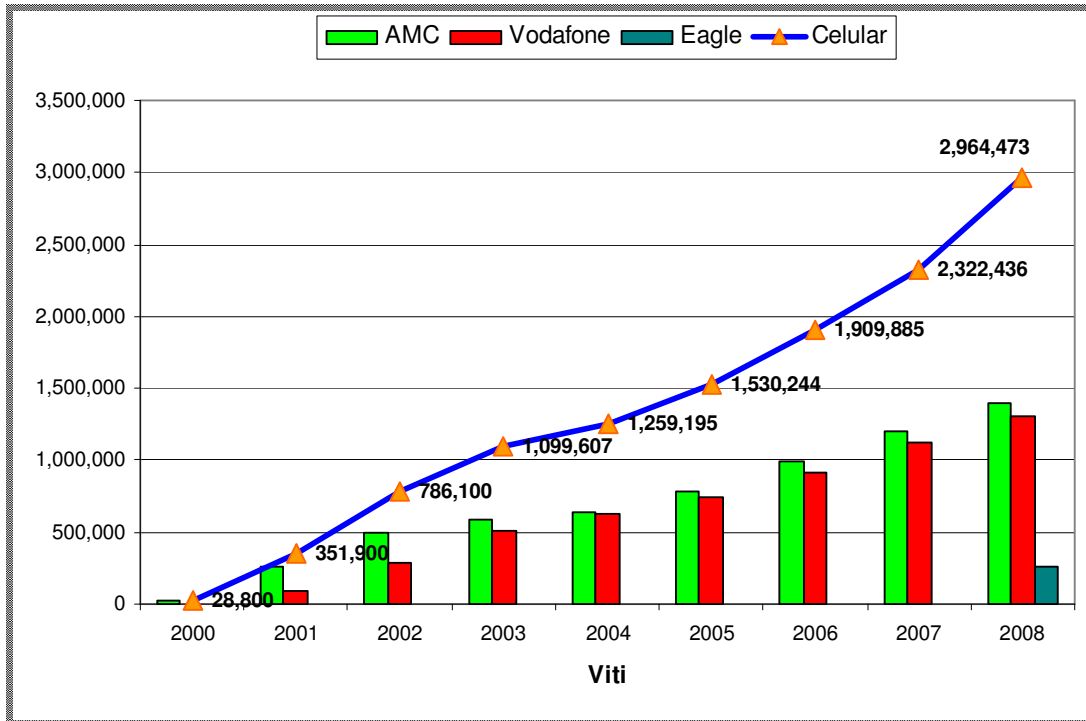
Shënim:

Pasi që sektori i komunikimeve elektronike rregullohet nga dy autoritete të veçanta (AKEP-i për telekomunikacionet dhe KKRT-ja për transmetimet radiotelevizive), ka ndryshime në formën dhe stilin e të dhënave të mbajtura për këto dy pjesë të tregut dhe të paraqitura në këtë kapitull (për telekomunikacionet) dhe në shtojcën 1 (për transmetimet radiotelevizive).

TELEKOMUNIKACIONET

2.1 Telefonia e lëvizshme

Në maj të vitit 1996, Shqipëria u bë një nga vendet e para në rajon e cila liçensoi një operator GSM. Tani janë tri kompani të cilat operojnë në tregun e telefonisë së lëvizshme, AMC, Vodafone Albania dhe Eagle Mobile. Spektri është i disponueshëm edhe për operatorin e katërt dhe licenca është lëshuar në shtator 2009, megjithëse shërbimi nuk është ofruar ende.. Aktualisht janë më shumë se 95 celularë për 100 banorë. Rritja e këtij sektori është përsheptuar në vitin 2008 dhe kompania më e re në treg, Eagle Mobile, kishte 260,000 pajtimtarë në fund të vitit. Tabela e mëposhtme paraqet ecurinë e pajtimtarëve të telefonisë së lëvizshme.

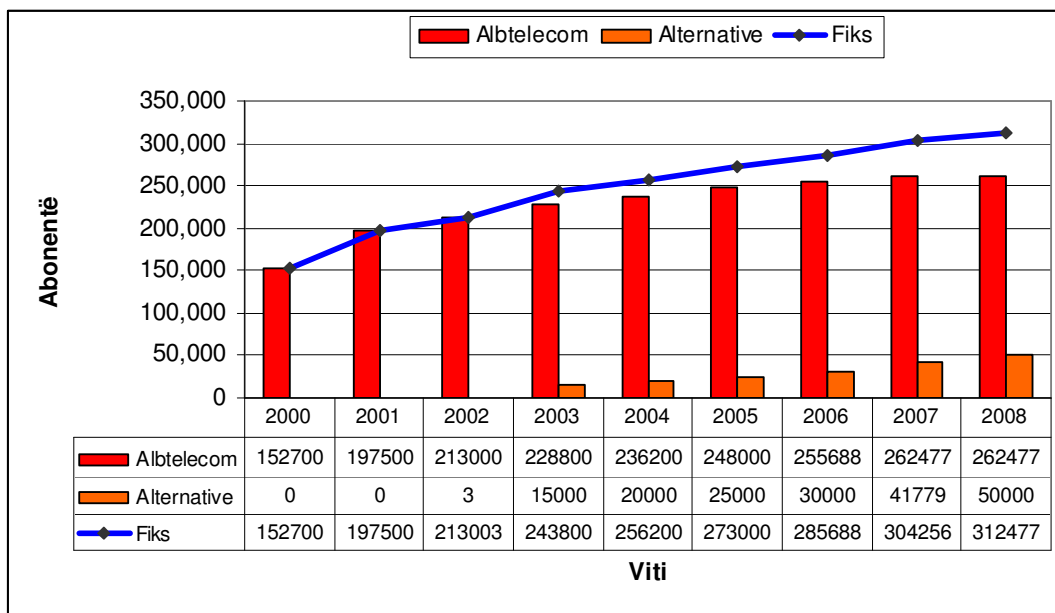
Burimi: MPPTT

Sipas kompanive të cilat operojnë në treg, aktualisht më shumë se 99% e popullësisë dhe më shumë se 88% e territorit të Republikës së Shqipërisë mbulohej me sinjal GSM. Në vitin 2008, 93.5% e të gjithë pajtimtarëve siguruan shërbime me parapagesë. Operatorët GSM ofrojnë shërbim zanor, tekst dhe shërbime të gjeneratës 2.5. Shërbimi GPRS është prezent në të gjithë territorin e Shqipërisë, kurse EDGE vetëm në qytetet kryesore.

2.2 Telefonia fikse

Albtelekom është operatori incumbent në tregun e telefonisë fikse dhe janë 60 operatorë alternativë disa prej të cilëve kryesisht në zonat rurale. Madhësia e vërtetë dhe natyra e tregut të operatorëve alternativë aktualisht nuk është shumë e qartë dhe do të qartësohet kur AKEP-i të ketë filluar të analizojë tregjet përkatëse siç kërkohet sipas ligjit 9918. Rrjetet e tyre mund të kërkojnë investime serioze në mënyrë që të ofrojnë akses me brez të gjerë (broadband) dhe kjo do të duhej të bëhej në konkurrencë me operatorët e tjerë alternativë të cilët do të jenë të disponueshëm shpejt.

Numri i pajtimtarëve të telefonisë fikse ka shënuar rritje të ulët viteve të fundit. Numri i linjave të Albtelekomit pothuajse nuk ka ndryshuar gjatë katër viteve të fundit dhe rritja e numrit të pajtimtarëve është rezultat i hyrjes së operatorëve të rinj në treg. Tabela e mëposhtme paraqet progresin e pajtimtarëve të telefonisë fikse (të dhënat e marra nga AKEP):

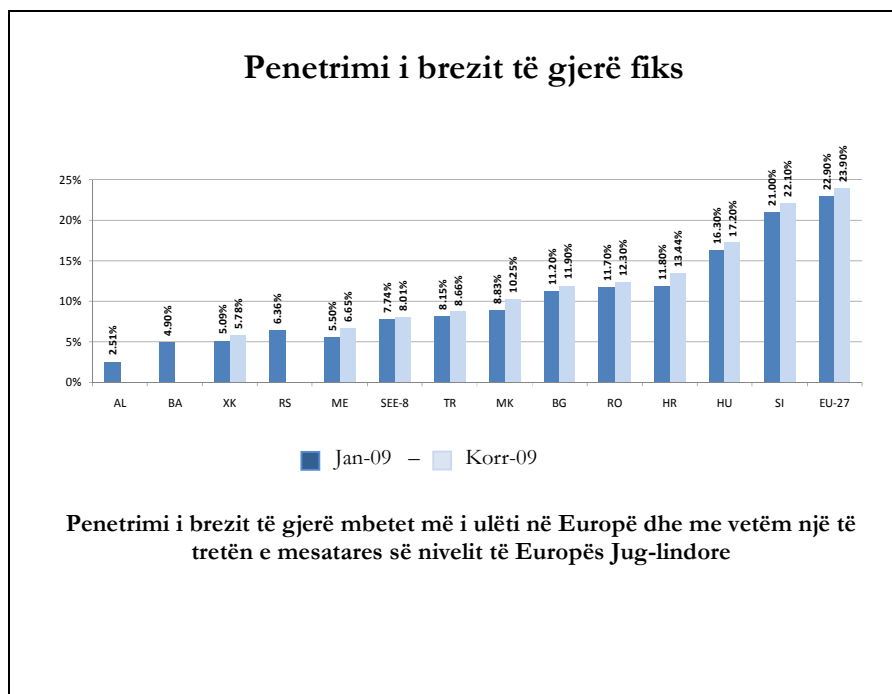

Burimi: AKEP

2.3 Shërbimet e brezit të gjerë (Broadband)

Shërbimet me brez të gjerë ofrohen nga operatorët e rrjeteve fikse (aktualisht nuk ka ofrues të lëvizshëm me brez të gjerë)

Në qershor 2009 vlerësohet të kenë qenë përafërsisht 80,000 lidhje me brez të gjerë, me nivel penetrimi rreth përafërsisht 2.5 për 100 të popullsisë, që mbetet më e ulëta në Europë (shih grafikun më poshtë).

(Burimi: Cullen International¹⁰)

Nga 80,000 lidhje me brez të gjerë, 42,000 ofrohen nga Albtelecom, pjesa tjetër nga operatorët alternativë, të gjithë duke përdorur teknologjinë xDSL.

2.4 Shërbimet e Internetit

Në tregun e shërbimeve të Internetit me ose pa brez të gjerë në Shqipëri janë rreth 31 operatorë. Ata janë kryesisht aktivë në Tiranë dhe në qytetet në perëndim të vendit. Aktualisht nuk ka të dhëna të besueshme për numrin e pajtimtarëve të cilët kanë akses në Internet me brez të gjerë, por mendohet të jenë përafërsisht 40.000¹¹. Nga këta 20.000 janë pajtimtarë të Albtelekomit. Bazuar në këto të dhëna, penetrimi i shërbimeve me brez të gjerë është më pak se 1 në 100 banorë.

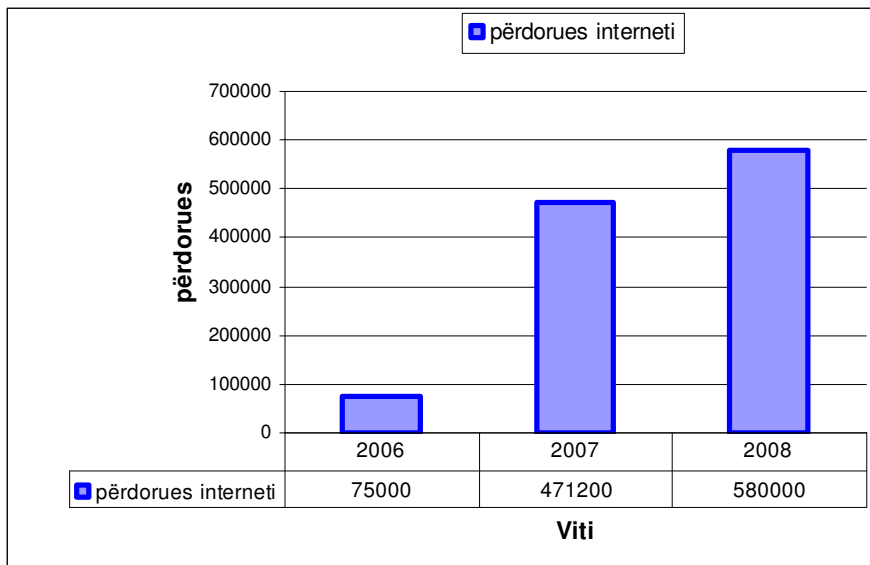
Operatorët të cilët ofrojnë shërbime me brez të gjerë (përveç Albtelekom-it) e kanë zhvilluar aktivitetin e tyre kryesisht në Tiranë ku jeton 30% e popullësisë së Shqipërisë dhe ku kërkesa është më e madhe. Shumica e pajtimtarëve të Internetit me brez të gjerë në Tiranë marrin këtë shërbim nëpërmjet teknologjisë ADSL dhe teknologjisë Hybrid Fiber-Coax. Pak pajtimtarë marrin këtë shërbim nëpërmjet aksesit wireless. Një rritje e papritur e pajtimtarëve të ADSL është parë në vitin 2008, pasi që disa kompani kanë investuar në zgjerimin e rrjetëve të tyre.

Mungesa e lidhjeve me kapacitet të lartë me vendet fqinje nga të cilat merret lidhja e Internetit mbetet një problem i madh. Me përjashtim të Albtelekom, i cili ka fibra optike lidhur me Italinë, operatorët e tjerë përdorin lidhje mikrovalore për të siguruar shërbimet e Internetit nga vendet fqinje.

¹⁰ Raporti Studimor i Ndërmjetëm III “Monitorimi i komunikimeve elektronike dhe shërbimeve të shoqërisë së informacionit në vendet në zgjerim”, Forum 3 – Budva, Montenegro Feb 4-5, 2010

¹¹ Bazuar në të dhënat e raportuara në MPPIIT nga operatorët më të mëdhenj të Internetit me brez të gjerë

Nurmi i përdoruesve të Internetit në Shqipëri është rritur dukshëm gjatë viteve të fundit, gjë që është e lidhur me penetrimin e aksesit të Internetit me brez të gjerë. Grafiku më poshtë paraqet rritjen e numrit të përdoruesve të Internetit gjatë tri viteve të fundit:

Burimi: <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm#europe>

Shënim: struktura e paraqitur në këtë diagramë nuk mbështet pretendimet e mësipërme për rritje në vitin 2008. Megjithatë, shifra e vitit 2008 vjen nga burim tjetër dhe prandaj mund të ketë probleme me krahasueshmërinë

Në konkurrencë me Albtelekom, operatorët kryesorë të shërbimeve me brez të gjerë në treg janë: Abissnet, ABCOM, Alfa Cable, ASC, etc. Rritja gjatë kohëve të fundit e rrjeteve fikse në Tiranë ka fokusuar vëmendjen në problemet e aksesit në infrastrukturën e nëntokësore dhe aspektet lidhur me lejet për akses ose për ndërtim.

2.5 Shërbime të tjera të telekomunikacionit

Për shkak të numrit të madh të shqiptarëve jashtë shtetit dhe për shkak të tarifave të larta të ofruara nga operatorët e tjerë të telefonisë, thirrjet me shërbimet e kartave me parapagesë ose nëpërmjet call centres kanë pasur sukses. Liberalizimi i plotë i tregut shqiptar ka shkaktuar një ulje domethënëse të tarifave të thirrjeve ndërkombëtare, dhe në të njëjtën kohë është zvogëluar fushëveprimi për shërbimet e bazuara vetëm në arbitrazh.

TRANSMETIMET RADIO-TELEVIZIVE

Shtojca 1 e këtij dokumenti ofron një përshkrim të situatës në fushën e transmetimeve radio-televizive të përgatitur nga KKRT.

Pjesa tjetër e këtij dokumenti fokusohet kryesisht në politikat e sektorit të telekomunikacioneve. Politika të veçanta për sektorin e transmetimeve radiotelevizive do të mbulohen në dukumente të veçanta.

Kapitulli 3 - Ligji 9918 për Komunikimet Elektronike

Ligji i ri i Shqipërisë

Një nga risitë kryesore të ligjit 9918 është futja e autorizimit të përgjithshëm dhe nga kjo rrjedhin pasoja të rëndësishme. Ky ligj jep të drejtën e përgjithshme për të ofruar rrjete dhe shërbime të komunikimeve elektronike në Republikën e Shqipërisë me një minimum të detyrimeve administrative. Kjo, në veçanti do të thotë se operatorët ekzistues të rrjeteve fikse mund të zgjerojnë lirisht ofrimin e shërbimeve të tyre në gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë nëpërmjet ndërtimit të rrjetit ose nëpërmjet interkoneksionit me rrjetet e tjera. Gjithashtu, do të thotë se pronarët e çdo infrastrukture tjetër të rrjeteve që mund të ofrojnë shërbime të komunikacioneve (siç janë TV kabllorë ose sistemet e përdorura vetëm për qëllime private) mund ti ofrojnë shërbime çdokujt. Ku kërkohet përdorimi i spektrit dhe ku kërkohet caktimi i numrave nga Plani Kombëtar i Numeracionit, ofruesit e shërbimeve do të duhet të kërkojnë autorizim për këto nga AKEP-i, ose lidhur me spektrin e transmetimeve radiotelevizive, nga KKRT-ja. Tarifatat që do të aplikohen për përdorim të këtyre burimeve rregullohen me ligj si dhe me legjislacionin dytësor.

Një risi tjetër e rëndësishme është se detyrimet tregtare rregullatore (siç është kontrolli i çmimeve), do të aplikohet vetëm për operatorët me fuqi të ndjeshme në treg dhe këto detyrime do të hiqen vetëm nëse konkurrenca është e mjaftueshme për të mbrojtur konsumatorin. Instrumenti kryesor për të vlerësuar efikasitetin e konkurrencës në të ardhmen do të jetë analiza e tregut.

- Analiza e tregut do të drejtohet nga AKEP-i, një agjenci e cila është krejtësisht e pavarur dhe i përgjigjet vetëm Kuvendit dhe gjykatave.
- Analiza e tregut bazohet në të dhënat e tregut dhe parimet e ligjit European të konkurrencës: nuk është subjekt i influencës politike
- AKEP mund të zgjedhë ndërmjet detyrimeve të caktuara rregullatore, duke zgjedhur ato të cilat janë më të përshtatshme për situatën e shfaqur nga analiza. Detyrimet rregullatore mund të vazhdoen (ose të vendosen nga fillimi) vetëm nëse ato janë të nevojshme dhe proporcionale.

AKEP - mbrojtës i fuqishëm i operatorëve dhe përdoruesve

Ligji 9918 cakton AKEP-in si rregullator të pavarur të Shqipërisë dhe i jep atij të gjitha fuqitë e nevojshme për të garantuar që ofruesit e shërbimeve mund të hyjnë në treg pa vonesa ose formalitete. AKEP-i gjithashtu ka për detyrë të promovojë konkurrencën dhe ka fuqitë për të imponuar detyrimet për të garantuar zbatimin e ligjit dhe rregulloreve të hartuara sipas ligjit.

Bazuar në këtë ligj, AKEP-i ka fuqi të mjaftueshme për të parandaluar sjelljet abusive (siç është aplikimi i tarifave tepër të larta ose refuzimi për të ofruar shërbimin) nga sipërmarrësit me fuqi të ndjeshme në treg. Ligji 9918 kërkon përcaktimin e sipërmarrësve me FNT të paktën çdo dy vite, më përpara janë përcaktuar çdo vit. Ligji 9918 gjithashtu ndryshon përcaktimin e 'fuqisë së ndjeshme në treg', në krahasim me ligjin e mëparshëm si dhe e lehtëson këtë proces.

Ligji 9918 i detyron sipërmarrësit me FNT të ofrojnë infrastrukturën e tyre në dobi të palëve të treta për të siguruar zgjerimin edhe të operatorëve pa FNT.

Për të siguruar pavarësinë dhe objektivitetin e AKEP-it, fuqitë e tija i ngarkohen Këshillit Drejtues prej pesë anëtarësh të emëruar nga Kuvendi i Republikës. Ky organizim thelbësor ka për qëllim ti sigurojë investitorët që ata mund të presin trajtim të drejtë dhe profesional nga AKEP-i. Gjithashtu siguron Kuvendin e Shqipërisë dhe qeverinë që fuqitë kryesore që i janë dhënë AKEP-it do të ushtrohen në mënyrë të balancuar dhe jo nga zyrtarë individualë. Në funksion të ankimeve, Këshilli Drejtues i AKEP-it luan rolin e një tribunali siç kërkohet nga neni 6 i Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut.

Qeveria dëshiron të sigurojë investitorët e rinj në tregun e komunikimeve elektronike të Shqipërisë që sektori do të rregullohet në një mënyrë që i referohet sa më shumë të jetë e mundur rregullatet vendeve të BE-së. Konsumatorët e tregut të komunikimeve elektronike në Shqipëri mund të jenë të sigurtë që disponueshmëria e shërbimeve konkurruese do të vazhdojë të rritet dhe çmimi, cilësia dhe shumëllojshmëria e shërbimeve do ta reflektojnë këtë fakt. Ligji përmban masa të ndryshme të cilat mundësojnë mbrojtjen e konsumatorëve duke përfshirë ato që kërkohen me *acquis* të BE-së për komunikimet elektronike. Shumica e detyrave për mbrojtjen e konsumatorëve janë në përgjegjësi të AKEP-it dhe fuqitë të cilat ato i kanë do të ushtrohen paralel dhe në bashkëpunim me agjencitë përgjegjëse për mbrojtjen e konsumatorëve në përgjithësi.

Një metodologji për rregullimin e disa tarifave të caktuara është miratuar nga qeveria duke përdorur fuqitë sipas ligjit 8618 për telekomunikacionet pak para se ligji 9918 të hynte në fuqi. Kontrolli i çmimeve si rezultat i këtij vendimi mbetet në fuqi deri sa të jenë bërë analiza të plota të tregjeve përkatëse sipas ligjit 9918 dhe deri sa AKEP-i të arrijë në përfundim se shkalla e konkurrencës lejon kryerjen e ndryshimeve në detyrime.

Ka pasur një ulje domethënëse të çmimeve për shërbimet e telefonisë së lëvizshme që nga hyrja në fuqi e metodologjive dhe presioni i konkurrencës në treg duket qartë se është rritur me hyrjen në treg të operatorit të tretë. Operatori i katërt celular tashmë është autorizuar dhe kjo ka ndikuar në rritjen e zgjedhjeve për konsumatorët dhe ndryshime të reja në treg të ofruara nga operatorët. Mënyra më e mirë për të ecur përpara aktualisht është monitorimi i tregut dhe marrja e masave të përshtatshme nga AKEP-i. Nëse ofruesit e rinj të shërbimit të telefonisë së lëvizshme ose operatorët e rrjeteve të lëvizshme virtuale dëshirojnë të hyjnë në treg, kjo gjithashtu është e mundur sipas rregullave aktuale.

Portabiliteti i numrit është elementi kryesor i cili i mundëson zgjedhje konsumatorit dhe gjithashtu promovon konkurrencën në tregun e telefonisë dhe AKEP-i tashmë ka filluar procedurat e nevojshme për të bërë të mundshëm portabilitetin të numrit sipas nenit 88 të ligjit 9918. Portabiliteti i numrit i mundëson pajtimtarëve të mbajnë të njejtin numër kur ata e ndryshojnë operatorin. Për të ofruar këtë lehtësi operatorët duhet të bëjnë ndryshime në rrjetet e tyre. Ligji kërkon që operatorët të mbulojnë kostot për këto ndryshime dhe tarifatat e portabilitetit të numrit të jenë të orientuara drejt kostos. Ky facilitet tashmë është me vonesë dhe operatorët duhet të bashkëpunojnë plotësisht me AKEP-in për të zbatuar portabilitetin e numrit pa vonesa të mëtejshme.

Portabiliteti i numrit pritet ti mundësojë konsumatorëve përfitime të mëdha, veçanërisht pajtimtarëve të telefonisë së lëvizshme. Qeveria pret që procedurat dhe formalitetet e

nevojshme për të bartur një numër të jenë të sa më të shkurtëra dhe sa më të thjeshta. Progresi në këtë fushë pritet të mundësojë zgjedhje më të madhe për konsumatorët, shërbime më cilësore dhe çmime më të ulëta. Këto përfitime mund të përshpejtohen edhe nga disponueshmëria e informacionit cilësor lidhur me tarifat konkurruese.

Vetë AKEP-i financohet nga një taksë e ulët që i është vendosur kompanive të cilat operojnë në këtë sektor dhe nuk është një detyrim për taksapaguesit në përgjithësi. Kjo nuk i jep AKEP-it mundësinë të shpenzojë pa kujdes, megjithatë ligji 9918 vendos një limit maksimal prej 0.5% të të ardhurave vjetore që kompanitë kërkohen të paguajnë për këtë qëllim. AKEP-i gjithashtu arkëton për qeverinë taksat për përdorimin e spektrit dhe numrave. Kjo shumë nuk kalon në buxhet të AKEP-it dhe nuk mund të konsiderohet si një tregues i rregullimit të kostos. Qeveria është në dijeni për çështjet lidhur me taksat për spektrin prandaj ka për qëllim të rishikojë politikat e saj në këtë fushë, si lidhur me nivelin e taksave ashtu edhe me përgjegjësinë për arkëtimin e tyre.

AKEP-i është i detyruar ti raportojë Kuvendit çdo vit. Nga ky raport mund të shihet se AKEP-i tashmë ka filluar të zbatojë ligjin e ri, por mbetet ende punë për tu bërë. Këto raportime vjetore do të formojnë një regjistër të çmuar të ecurisë në këtë sektor dhe së bashku me materialin dhe opinionet nga burime të tjera, do të ofrojnë bazën për çdo ndryshim të nevojshëm të ligjit në të ardhmen. Pritet që Kuvendi të shfaqë një interes më të madh për suksesin e AKEP-it, si për rregullimin e tregut ashtu edhe për menaxhimin e shpenzimeve të tij.

Qeveria veçanërisht mirëpret qëllimet e AKEP-it – siç është theksuar në raportin e parë vjetor – për të konsoliduar organizimin e AKEP-it për mbrojtjen e konsumatorëve dhe informacionit si dhe për të siguruar mbrojtjen e të drejtave të përdoruesve.

II - Vizioni

Kapitulli 4 - Konvergjenca e telekomunikacioneve dhe transmetimeve radio-televizive

Bota e komunikimeve elektronike tradicionalisht është trajtuar si e ndarë ndërmjet:

- **komunikimeve private** (siç janë thirrjet telefonike ndërmjet dy njerëzve) të cilat janë parë si të fshehta dhe të pa-cenzuruara. Gjithashtu, privatësia duhet garantuar me ligj dhe duhet të aplikohen procedura të ashpëra kontrolli nga çdo autoritet i cili dëshiron që në mënyrë të veçantë të përgjojë komunikimet private për hetime të krimeve të rënda.
- **Transmetimet televizive** (siç janë televizionet publike) ku në përgjithësi është i nevojshëm një nivel i kontrollit rregullator mbi përmbajtjen që transmetohet në publik. Pasi komunikimet e transmetuara mund të keqpërdoren lehtësisht dhe kontrollet e krijuara për rregullimin e transmetimit duhet të sigurohen në mënyrë që mos ti shërbejnë interesave të qeverive por gjithashtu duhet të parandalojnë çdo lloj tjetër abuzimi. Si anëtare e Këshillit të Europës, Shqipëria ka detyrime lidhur me këto çështje.

Kjo ndarje e gjerë ka qenë aq e qartë sa ndryshimi ndërmjet telefonit dhe televizionit, dhe është e dukshme edhe sot në jetën e përditshme të popullsisë. Megjithatë, përparimi i vazhdueshëm i teknologjisë ka filluar ta zbehë kufirin ndërmjet asaj që konsiderohet private dhe publike. Për shembull, mesazhet e padëshiruara elektronike dërguar mijëra njerëzve të panjohur për dërguesin kanë të bëjnë më shumë me transmetimin se sa me një bisedë private. Një film i regjistruar në mënyrë dixhitale i cili shihet në televizionin kabllor nga një individ i cili paguan një tarifë të ulët mund të konsiderohet si komunikim privat edhe pse i njejtë film mund të kërkohet nga çdokush që dëshiron ta shohë.

Konvergjenca në rritje e teknologjisë së përdorur për dy klasa të konsideruara më parë të ndryshme bëri që politikë bërësit e BE-së të zgjerojnë fushëveprimin e kuadrit rregullator në vitin 2002. Kuadri i mëparshëm i referohej vetëm telekomunikacioneve kurse kuadri i vitit 2002 përdoret për të gjitha komunikimet elektronike. Ligji 9918 është miratuar në vitin 2008 por ende nuk zbatohet plotësisht për të gjithë fushën e rrjeteve dhe shërbimeve.

Dy pjesë të rëndësishme të kësaj fushe të cilat janë aktualisht të përjashtuara nga aplikimi i ligjit 9918 janë:

1. Rregullimi i përmbajtjes së transmetimeve televizive nëpërmjet rrjeteve.
2. Transmetimet radiotelevizive (broadcasting).

1 Rregullimi i përmbajtjes së transmetimeve televizive nëpërmjet rrjeteve

Përjashtimi i mundësisë së rregullimit të përmbajtjes së komunikimeve private është në përputhje me nevojën për privatësi. Lidhur me transmetimet radiotelevizive, rregullimi i përmbajtjes bëhet nëpërmjet ligjit 8410, datë 30.09.1998, për Televizionet dhe Radiot Private dhe Publike dhe kompetencat e nevojshme i janë caktuar KKRT-së. Ky dokument i politikave nuk jep propozime të detajuara për ndryshimin e këtyre kompetencave. Megjithatë, qeveria pret që me zhvillimin e vazhdueshëm të tregjeve dhe teknologjisë do të shfaqet nevoja për

rishikimin e fushëveprimt dhe nevojës për të rregulluar përmbajtjen që transmetohet nëpërmjet mënyrave të tjera përveç radios dhe televizionit tradicional. Një studim i gjerë do të zhvillohet gjatë vitit 2010 me qëllim të bërjes së rekomandimeve për çdo ndryshim të nevojshëm në ligj dhe praktika. Kjo do të marrë parasysh se sa mund të qëndrojë mbrojtja që mundësohet me ligjin 8410 për sa i përket përmbajtjes së transmetimit tradicional.

2 Transmetimet radio dhe televizive

Përjashtimi i transmetimeve radiotelevizive nga fushëveprimi i këtij ligji e ka origjinën në ndarjen e vjetër, fizike, ndërmjet rrjeteve të telekomunikacioneve dhe transmetimit të cilat tashmë nuk ndryshojnë në përdorimin e tyre. Megjithatë, tendencat e kohëve të fundit në administrimin e spektrit janë që të liberalizohet përdorimi i tij. Strategjitë e ardhshme tani duhet të bëhen duke marrë parasysh se së shpejti i gjithë spektri që nuk përdoret për nevoja ushtarake mund të përdoret për cilatdo komunikime elektronike. Kjo do të thotë për telekomunikacione ose transmetim, ose për të dyja. Në të ardhmen menaxhimi i gjithë spektrit për përdorim civil do të duhet të jetë nën të njejtin ligj. Kjo nuk është ende urgjente, megjithatë, rishikimi i ligjeve të transmetimit tashmë është planifikuar. Deri në një situatë kur kushtet të jenë gati, probleme praktike mund të shmangen duke përmirësuar bashkëpunimin ndërmjet KKRT-së dhe AKEP-it me një memorandum zyrtar të mirëkuptimit për çështje lidhur me menaxhimin e spektrit të radios duke përfshirë mbikqyrjen e aspekteve teknike, por jo përmbajtjen.

Ka nevojë urgjente për ndryshime të vogla dhe të shpejta në ligjin 8410, datë 30.09.1998, i konceptuar të jetë i përafërt me ligjin e mëparshëm për telekomunikacionet i cili tashmë është shfuqizuar. Qeveria ka për qëllim të sigurojë se ligji për transmetimet e ndjek ritmin e zhvillimeve teknologjike si dhe ecurinë drejt anëtarësimit në BE.

Shënimi 1:

Tashmë janë disa shembuj në Shqipëri ku transmetimet e radios dhe televizionit arrijnë konsumatorët nëpërmjet rrjeteve radio tokësore të cilat operojnë në brezat e spektrit të cilat KKRT nuk i rregullon, këto janë sistemet kabllore pa tela (wireless). Njëlloj, është e mundur që kanalet radio televizive të merren nëpërmjet Internetit nga konsumatorët të cilët përdorin aksesin me brez të gjerë. Në disa raste kjo mund të mos përdorjë radio spektrin por në raste të tjera aksesin me brez të gjerë mund të merret nëpërmjet radio teknologjisë (siç është Wimax ose digital mobile). Në shumë raste, pajisja kompjuterike fundore mund të lidhet në internet me brez të gjerë nëpërmjet hot spoteve ose ruterit të brendshëm wireless. Këto pjesë të spektrit gjithashtu nuk janë të rregulluara nga KKRT dhe nuk shihet nevoja për t'u rregulluar nga kjo e fundit. Në këto raste, përmbajtja (programi) do të rregullohet nga KKRT. Në ligjin e ri për transmetimet audiovizuale duhet të parashikohen klauzola për këtë qëllim.

Shënimi 2:

Bazuar në ligjin 9918 tashmë është ligjore që në Shqipëri të ndërtohet një infrastrukturë fikse e re për komunikime elektronike. Kjo do të thotë që rrjetet e reja me qëllim bartjen e televizionit kabllor mund të jenë duke u planifikuar ose ndërtuar. Sipas ligjit të sotëm, pronarët e këtyre rrjeteve nuk do të kenë nevojë për ndonjë autorizim tjetër për të ofruar akses në Interneti me brez të gjerë (dhe mund të ofrojnë sinjalin radio si dhe sinjal televiziv me shpejtësi më të mëdha). Megjithatë, nëse ata

dëshirojnë të ofrojnë televizionin kabllor tradicional, ata do të kenë nevojë për një liçencë transmetimi dhe do të jenë subjekt i rregullimit të përmbajtjes nga KKRT.

Shënim 3:

Teknologjitë të cilat mundësojnë kovergjencën e transmetimeve radio-televizive dhe komunikimeve private si dhe të gjitha benefiteve që e shoqërojnë këtë konvergencë, gjithashtu sjellin një rritje të hapësirës për krim dhe keqpërdorim, siç është mashtrimi on-line, keqpërdorimi i IPRs, shfrytëzimi i të miturve, spam, etj. Qeveria ka për qëllim të zhvillojë një këshillim të gjerë, për të dhënë përgjigje ndaj këtyre çështjeve, gjithashtu të marrë parasysh edhe zhvillimet në vendet e tjera. Kompanitë kryesore të cilat veprojnë në tregun shqiptar pritet të kontribojnë me njohuritë e tyre të specializuara në gjetjen dhe implementimin e zgjidhjeve.

Kapitulli 5 - Teknologjia

Aksesi me brez të gjerë – çfarë është?

Terminologjia “broadband-me brez të gjerë” tani përdoret në kuptimin “e shpejtë” – në kuptim të transmetimit të të dhënave me shpejtësi të madhe. Në fillim të përdorimit të tij ky term përdorej për të përshkruar teknologjitë e reja të aksesit të cilat mund të arrijnë shpejtësi shumë më të madhe sa me përdorimin e modemeve të cilat operojnë në linjat e thjeshta telefonike (zakonisht 56 Kb/s). Mundësia e transmetimit të të dhënave jashtë brezit zanor (speech band) do të thotë që linja telefonike mund të përdoret për të bërë telefonata në të njëjtën kohë kur përdoret Interneti. Prandaj kishte dy dobi: e shpejtë dhe e favorshme.

Aksesi në Internet me brez të gjerë sot është faktori kryesor i konkurrencës dhe rritjes ekonomike dhe sociale të një vendi. Të mund të marrësh dhe ndash informacionin me shpejtësi të madhe, rrit prodhimin, ndihmon tregun dhe mbështet rrugën drejt të resë. Aksesi në Internet me brez të gjerë ka një potencial të veçantë për të arritur pothuajse të gjitha fushat e jetës: mënyrën se si komunikojmë me njëri tjetrin, punën tonë, si i edukojmë fëmijët tanë, si argëtohemi dhe si i shfrytëzojmë shërbimet mjekësore. Për ti pasur të gjitha avantazhet e Internetit, konsumatorët duhet të jenë në gjendje të dërgojnë dhe të pranojnë të dhëna me shpejtësi të madhe. Kjo është ajo çfarë ofron aksesi me brez të gjerë.

Teknologjia e përdorur gjerësisht në vendet e BE-së, teknologjia DSL vazhdon të përmirësohet, duke ofruar tashmë shpejtësi të të dhënave prej 1 Mb/s deri 8 Mb/s¹². Për shumë përdorues sot kjo është një shpejtësi e mjaftueshme dhe është një përmirësim i madh ndaj aksesit dial-up. Megjithatë, shpejtësia e procesorëve të kompjuterëve është rritur në mënyrë dramatike dhe shumë shërbime të reja janë shfaqur të cilat shfrytëzojnë akses me shpejtësi më të madhe¹³. Popullariteti i këtyre mundësive të reja do të thotë që llojet e shpejtësive të disponueshme me linjat e bakrit nëpërmjet DSL shpejt po bëhet kufizim për rritjen e mëtejshme të tregut në shërbimet e të dhënave me shpejtësi të madhe. Kjo është arsyeja pse shumë vende të BE-së tashmë kanë politika me theks të veçantë në “new generation access” që i referohet mënyrave të ndryshme të përdorimit të fibrave optike në vend të, ose bashkë me telat ebakrit.

Në të njëjtën kohë, tregu është duke e humbur homogjenitetin në kuptimin që jo të gjithë përdoruesit kanë nevojë ose dëshirojnë akses me shpejtësinë më të madhe të mundshme. Prandaj aksesi me brez të gjerë nuk është zgjidhja e vetme dhe e pandryshueshme e cila do ti sigurojë nevojat e të gjithëve. Në këtë aspekt, është e vështirë që aksesi me brez të gjerë të konsiderohet si një dobi elementare e standardizuar.

Rritja e penetrimit të shërbimeve me brez të gjerë është një nga objektivat kryesore të qeverisë shqiptare. Për këtë janë ndërmarrë disa nisma si p.sh “Shqipëria në moshën e Internetit¹⁴”. Aksesi me brez të gjerë do të mundësojë shërbime për shoqëritë private dhe

¹² ADSL2+ deri 24 Mbit/s, VDSL deri 100Mbit/s.

¹³ According to Cisco's Visual Network Index report published in June 2008, on the nature of traffic transiting on the internet, 30% of the traffic is video type, compared to 5% in 2005, there is a slight increase of the so called Personal Content (such as Youtube). According to Cisco, in 2012, 50% of the traffic will consist of moving images.

¹⁴ Bazuar në këtë iniciativë, të gjitha shkollat fillore dhe të mesme të Shqipërisë do të kenë laborator kompjuterash dhe lidhje të Internetit me brez të gjerë deri në vitin 2010.

administratën publike si p.sh: shkarkimi i moduleve te ndryshme, dërgimi i dokumenteve, shfrytëzimi i telemjekësisë (e-Health), teleprezenca , telepuna etj.

Një listë e teknologjive kryesore të cilat i ofrojnë konsumatorëve aksesin me brez të gjerë janë dhënë në shtojcën 2.

Aksesi me brez të gjerë në BE¹⁵

Aktualisht në BE janë më shumë se 100 milion lidhje me brez të gjerë dhe rreth 85% të tyre ofrohen nëpërmjet teknologjisë DSL. Gjithashtu, do të ishte vlerësim pothuajse i saktë të thuhet se në BE çdo shtëpi që dëshiron një linjë telefonike tashmë e ka, dhe pothuajse të gjitha këto linja ofrohen me tela bakri. Pothuajse të gjitha shtëpitë në BE mund të kenë akses me brez të gjerë ose centralet telefonike lokale mund të pajisen për të ofruar brezin e gjerë. Prandaj pajisja me DSL nuk është një pengesë serioze.

Në këtë përfshihen edhe dy çështje:

- Deri tani, roli i teknologjive të tjera me brez të gjerë (që nuk ofrohen me DSL) në BE ka qenë të stimulojnë operatorin inkumbent të ofrojë DSL më të shpejtë.
- Ritmi i rritjes së penetrimit të brezit të gjerë tani përcaktohet kryesisht nga kërkesat, siç janë:
  - sa janë të përballueshme këto shërbime,
  - tërheqja e shërbimeve të mundësuar nëpërmjet brezit të gjerë, për shembull “double, triple and quad-play” paketa me tarifa të orientuara drejt përdoruesve,
  - orari gjatë të cilit operatorët mund të ofrojnë shërbimin e kërkuar dhe
  - ritmi me të cilin konsumatorët vendosin që dëshirojnë të blejnë atë.

Në shumicën e vendeve të BE-së këto janë gjërat e vetme të cilat mund të influencojnë shpejtësinë me të cilën penetrimi i Internetit me brez të gjerë do të arrijë të gjitha familjet të cilat e kërkojnë këtë shërbim. Tregu tashmë ka arritur pikën në të cilën autoritetet e BE-së e kanë përqëndruar vëmendjen në garantimin e shërbimit broadband në zona të vështira.

Aksesi me brez të gjerë në Shqipëri

Situata në Shqipëri është tërësisht e ndryshme pasi që ofrimi dhe kërkesa për Internet me brez të gjerë janë të paqarta. Për të gjitha llojet e aksesit në Interneti me brez të gjerë kërkesa varet pjesërisht nga penetrimi i kompjuterëve personalë, numri i të cilëve nuk është i lartë në Shqipëri. Gjithashtu, janë 40 linja bakri për çdo 100 familje prandaj për të arritur secilën prej tyre me DSL do të thotë pothuajse trefishimi i numrit të linjave të bakrit. Ka pak mundësi që kjo të mund të realizohet, dhe në çdo rast do të duhej shumë kohë që të arrihej (me ritmin aktual të përhapjes do të duheshin edhe 10 vite). Përveç kësaj, ka mundësi që teknologjia DSL të tejkalohet nga teknologji të tjera shumë kohë para ndërtimit të linjave të bakrit. Aktualisht sektori i televizionit kabllor është i vogël dhe furnizimi i mjaftueshëm i stacioneve

---

¹⁵ “Aksesi në Internet me brez të gjerë në BE: situatë më 1 korrik 2009” COCOM paper 09-29, 18 nëntor 2009, shih: http://ec.europa.eu/information_society/europe/i2010/docs/interinstitutional/cocom_broadband_july09.pdf

televizive tokësore sugjerojnë që sistemet televizive kabllore mund mos shndërrohen në ofruesin kryesor të Internetit me brez të gjerë.

Në këto kushte, nëse Shqipëria do të arrijë disponueshmërinë e Internetit me brez të gjerë, radio spektri duhet të ketë rol kryesor. Kjo është posaçërisht e dëshirueshme pasi që teknologjia radio mund të shfrytëzohet më shumë se sa teknologjitë fikse dhe shtimi i investimit përputhet me rritjen e numrit të përdoruesve. Tashmë është shprehur interes nga operatorët për spektrin Wimax si dhe nga operatorët e lëvizshëm për akses në spektrin UMTS. Që të dyja janë të disponueshme dhe nuk ka arsye për vonesë për futjen e teknologjive të aksesit me brez të gjerë siç është 3G dhe Wimax.

Politikat e qeverisë janë të lejojat dhe inkurajohet përdorimi i çdo teknologjie e cila do të sjelli një gamë më të gjerë të zgjedhjes, cilësi dhe çmime më të mira në treg.

Kapitulli 6 - Vizioni i Shqipërisë për Komunikimet Elektronike

Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2007-2013 përfshin një pjesë e cila njihet rëndësinë e teknologjisë së informacionit dhe komunikimeve (TIK) dhe i vendos vizionet e mëposhtme:

Një shoqëri ku të gjithë qytetarët përfitojnë nga teknologjitë e informacionit dhe të komunikimit me qëllim shtimin e njohurive, rritjen e efektshmërisë dhe të transparencës në administratën publike.

Mëposhtë është vizioni marrë nga Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Shoqërisë së Informacionit:

Përparimi i Shqipërisë drejt një shoqërie të bazuar në njohuri nëpërmjet një zhvillimi të qëndrueshëm që con drejt një shoqërie ku të gjithë qytetarët përfitojnë nga telekomunikacionet dhe nga teknologjitë e informacionit me qëllim rritjen e nivelit të njohurisë, efikasitetit dhe transparencës në administratën publike.

Janë propozuar disa objektiva strategjike për arritjen e këtij vizioni. Ato mund të ndahen në masa të marra nga shteti për të përmirësuar mundësinë për investim nga investitorët privatë në teknologjinë e informacionit dhe komunikimeve (posaçërisht në mënyrë që të ofrojnë shërbime) dhe veprime nga shteti për të rritur përdorimin e TIK nga institucionet shtetërore.

Qasja e përgjithshme e Strategjisë Kombëtare është ekuivalenti shqiptar i kuadrit të politikave të BE-së (i2010) për shoqërinë e informacionit dhe media për periudhën kohore deri në vitin 2010. i2010 është një paketë dinamike e iniciativave të drejtuara nga Komisioni Europian në të cilat qeveritë inkurajohen të ndërtojnë mbi bazën e detyrueshme të Direktivave (kuadrit ligjor europian). Shumica e iniciativave janë veprime vullnetare dhe përshpejtojnë zhvillimin e TIK, posaçërisht në sektorin publik. Gjithashtu, Komisioni Europian ndjek një plan vjetor të veprimeve të cilat çojnë përpara zhvillimin e politikave në këtë sektor.

Shërbimet e komunikimeve elektronike janë baza themelore për të arritur vizionin e mësipërm. Vizioni i qeverisë për komunikimet elektronike është si vijon:

Brenda shtatë viteve të ardhshme, komunikimet elektronike do të ofrohen nga një mori operatorësh në një mjedis me konkurrencë efikase duke përdorur një gamë të gjerë teknologjish të cilat janë të lira të bartin të gjitha llojet e përmbajtjeve, qoftë private ose të transmetuara. Brezi i gjerë, me shpejtësi në rritje, do të jetë i disponueshëm për shumicën e familjeve të cilat dëshirojnë ta kenë. Shqipëria do të jetë:

- larguar nga historia e investimeve të pamjaftueshme për linjat e bakrit.
- do të ketë shfrytëzuar situatën e saj unike.
- do të ketë arritur ekonominë e gamës duke siguruar disponueshmërinë e hapjes së qarkut lokal dhe që rrjetet transmetimit mbartin të gjitha llojet e komunikimeve private.
- do të ketë përfituar nga spektri i mjaftueshëm.

Instrumenti kryesor për të arritur këtë vizion është zbatimi i vazhdueshëm dhe i menjëhershëm i regjimit rregullator të krijuar me ligjin 9918 me theks të veçantë i aksesit me brez të gjerë. Qëllimi është të garantohet që operatorët e financuar të kenë mundësinë më të madhe për të pasur avantazh nga mundësitë e dhëna nga ligji. Ky është fokusi kryesor i këtij dokumenti të politikave i cili vendos propozime në gjashtë fushat kryesore ku veprimet nga agjencitë qeveritare mund të ndihmojnë në suksesin e regjimit ose të ndihmojnë në largimin e pengesave të cilat hasen nga ata që kërkojnë të punojnë nën këtë regjim:

- 1. Radio spektri**
- 2. Shërbimi universal dhe të drejtat e përdoruesve**
- 3. Subvencionet dhe rregullat e konkurrencës**
- 4. Aksesit në pronën private ose publike**
- 5. Monitorimi dhe informimi i tregut**
- 6. Integrimi European**

Këto propozime dhe përjashtime do të shqyrtohen në kapitujt që vijojnë.

III - Propozime dhe pritshmëria

Kapitulli 7 - Radio spektri

Administrimi efikas i spektrit

Administrimi efikas spektrit të radiofrekuencave ka dy përbërës kryesorë. I pari është Plani Kombëtar i Radio Frekuencave (PKRF) i përditësuar dhe i përgatitur në përputhje me praktikën ndërkombëtare. Ky plan i cakton breza frekuencash shërbimeve të ndryshme të radio komunikacioneve dhe i mundëson Shqipërisë të përfitojë nga ekonomitë e shkallës të cilat mund të përdorin radio pajisjet të cilat prodhohen për treg më të gjerë ose treg global. Është përgjegjësi e Ministrisë të Shtetit të përgatisë dhe mbajë PKRF në bashkëpunim me organet e tjera të interesuara të shtetit. Një PKRF i ri (2009) është përgatitur nga MPPTT në bashkëpunim me organet e interesuara shtetërore dhe është miratuar nga Këshilli i Ministrave. Ky Plan, me një ndërfaqe të re, është përgatitur në përputhje me Tabelën Europiane të Ndarjes së Frekuencave (ECA) e cila është në përputhje me Radio Rregulloret e përgatitura nga ITU për rajonet përkatëse.

Pjesa e dytë përbërëse është *plani i përdorimit të spektrit të frekuencave*, bazuar në PKRF, i cili i cakton frekuencat operatorëve individualë. Planet e përdorimit janë përgjegjësi e AKEP-it dhe KKRT-së.

Zhvillimi i mëtejshëm i disa shërbimeve të radio komunikacioneve varet nga vazhdimi i vënies në disponim të disa brezave të cilët aktualisht janë të zënë nga përdorues të qeverisë. Është e rëndësishme të vazhdohen të jepen këto breza (disa të dhënë gjatë periudhave kohore të mëparshme) në përputhje me Radio Rregulloret e ITU-së, me Tabelën Europiane të Spektrit të Radiofrekuencave dhe Vendimin 676/2002/EC për kuardin rregullator për politikën e radio spektrit në Bashkimin Europian.

Është e rëndësishme të mos vendosen kosto të larta për përdorimin ekonomik të frekuencave. Këto kosto duhet të jenë të drejta dhe në përputhje me të ardhurat potenciale nga përdorimi i tyre. Parimi i tarifave të drejta për përdorimin e frekuencave është fundamental për të quajturën “ekonomi wireless”.

Të rritet sasia e spektrit të disponueshëm

Parimi i përgjithshëm i cili aplikohet në menaxhimin e spektrit është – nëse është i disponueshëm dhe dikush dëshiron ta përdorë atë, duhet të vihet në dispozicion. Nëse kërkesa për spektër tejkalon ofertën, duhet të përdoret një procedurë tenderi ose konkurruese.

Janë një numër brezash të frekuencave të cilët duhet të bëhen të disponueshëm sa më shpejt të jetë e mundur dhe mundësisht bazuar në parimin e asnjësisë teknologjike. Kapacitete të tjera mund të krijohen duke hequr kufizimet për përdorim për të mundësuar një liri më të madhe për të përdorur breza të veçantë. Duhet bërë përpjekje që disa breza të jenë neutralë ndaj teknologjisë, p.sh. 900MHz, 1.8GHz, 2.6GHz dhe 3.5GHz. Bazuar në përvojën e vendeve të tjera si dhe duke marrë parasysh efikasitetin e pajisjeve moderne, AKEP do të fillojë një këshillim publik për refarming e brezave 900MHz dhe 1800 MHz në mënyrë që të lejohet përdorimi i teknologjive më të reja (UMTS, LTE) të cilat kërkojnë blloqe prej 5MHz

në vend të kanaleve prej 200MHz të përdorur aktualisht për GSM. Plani Kombëtar i Frekuencave tashmë parashikon këtë zhvillim.

Rritja e përdorimit të spektrit do të sjellë një nevojë më të madhe për menaxhim dhe bashkërendim ndërmjet AKEP-it, KKRT-së dhe qeverisë. Kjo sfidë nuk do të jetë vetëm lidhur me çështjen e lëshimit të autorizimeve. Agjencitë rregullatore duhet gjithashtu ti përgjigjen mundësive më të madhe për interferenca, keqpërdorimit si dhe problemeve të tjera me cilësinë. AKEP-i dhe KKRT-ja duhet duhet të kenë burime të mjaftueshme për të kryer këtë punë.

Kalimi në televizionin dixhital

Ligji 9742, datë 28.05.2007, për transmetimin dixhital rregullon tranzicionin në televizionin dixhital. Kur ky tranzicion të ketë përfunduar do të lindin mundësi që spektri i liruar i televizionit të vjetër analog të shpërndahet tek përdoruesit e rinj. Megjithatë, përdorimi aktual i spektrit për television në Shqipëri është i veçantë dhe për ndryshim nga vendet e tjera i gjithë brezi 470 deri 862 MHz mund të përdoret në mënyrë efikase për televizionin dixhital.

Diskutimet në nivelin e BE-së marrin parasysh mundësinë për të përdorur pjesë nga ky brez për shërbime të reja në gjithë Europën. ITU i ka caktuar nën-brezin 790 deri 862 MHz shërbimeve të lëvizshme. Shqipëria do të monitorojë këto zhvillime nga afër dhe do ti marrë parasysh gjatë kalimit në televizionin dixhital.

Kapitulli 8 - Shërbimi universal dhe të drejtat e përdoruesve

Përcaktimi i “shërbimit universal”

Në lidhje me shërbimin telefonik, termi “shërbim universal” është përdorur një kohë të gjatë në vendet e zhvilluara (duke filluar në SHBA) për të ju referuar realizimit të objektivit që çdonjëri që dëshiron telefon duhet të ketë mundësinë ta ketë atë. Në kohën e monopoleve, politikëbërësit e vendosën këtë objektiv për të arsytuar çmimet e rregulluara dhe monopolet në të cilat ata mbështeteshin. Prandaj synohej që të sigurohej akses në shërbim telefonik për të gjithë qytetarët, edhe nëse ofrimi i këtij shërbimi mund të mos sjellë përfitime në disa zona gjeografike ose për disa familje. Pritej që operatorët monopol të kompenzonin humbjet në një zonë me përfitime nga zona tjetër. Në disa vende europiane, kryesisht në Europën veriore dhe perëndimore, këto lloje të ndër-subvencionimeve brenda monopolit çuan drejt një penetrimi të lartë të shërbimit të telefonisë fikse. Në vendet e tjeranuk është arritur një penetrim i lartë i shërbimit telefonik nëpërmjet linjave fikse, prandaj penetrimi mbetet ende relativisht i ulët në Shqipëri, madje edhe në Tiranë.

Duke lejuar konkurrencën në treg parandalohen çmimet e çekuilibruara ndërsa kërkoheshin qasje të reja nëse kompenzimi për humbjet do të mbahej nën kontroll. Prandaj, në BE domethënia e shërbimit universal është përcaktuar në mënyrë të tillë në ligjet e reja, në kuadrin ligjor europian (*acquis*), që shërbimi universal nuk është thjesht një ambicie udhërrëfyese për politikë-bërësit por një paket e detyrimeve ligjore të cilat qeveritë duhet ta plotësojnë. Detyrimet nuk mundësojnë vetëm që shërbimi telefonik të jetë disponueshëm në çdo vend. Disa shërbime të tjera bazë gjithashtu janë të nevojshme (siç është mundësia për të thirrur shërbimet emergjente pa pagesë). Veçanërisht, ligji kërkon që të drejtat e përdoruesve të mbrohen në mënyra të përcaktuara.

Shërbimet e ofruara në vendet tjera

Lidhur me koston e ofrimit të shërbimeve bazë dhe të përballueshme në çdo vend, përcaktimi i shërbimit universal është dizajnuar në mënyrë të tillë që të garantojë që këto vende të mund të mbrojnë nivelin e lartë të penetrimit tashmë të arritur në shtetet e BE-së, në mënyrë që ato të mos bëhen të pabërballueshme si shkak i liberalizimit. Detyrimet e sakta janë vendosur në Direktivën e Shërbimit Universal dhe kanë dy qëllime kryesore: e para, të sigurojnë që paketa themelore e shërbimeve të vazhdojë të ofrohet dhe e dyta, të sigurojnë që rregullatorët nuk e çekuilibrojnë tregun nga masa e ndërmarra për të financuar ofrimin e tyre.

Përmbledhje:

- Një paketë e caktuar e shërbimeve themelore duhet të bëhet e disponueshme.
- Nëse ofrimi i këtyre shërbimeve rezulton në një kosto neto e cila do të ishte e padrjetë për ofruesit e shërbimit, atëherë kjo kosto duhet të kompenzohet nga fondi i shërbimit universal ose nga fonde publike (taksa pagesit). Kostoja neto është llogaritur nga rregullatorët dhe merr parasysh çdo përfitim të paprekshëm që rrjedh tek pronarët.
- Një detyrim neutral konkurrues për tu paguar në fondin e shërbimit universal, vetëm për këtë qëllim, mund të vendoset mbi operatorët.

Shërbimet tashmë janë të përcaktuara siç është paraqitur në shtojcën 3, e cila është marrë nga nenet 3-7 të Direktivës.

Sipas ligjit 9918, AKEP-i ka për detyrë të përcaktojë një ose më shumë ofrues të shërbimit universal, edhe pse sipas ligjit të BE-së, kjo mund të bëhet vetëm nëse është e domosdoshme, nëse paketa e shërbimeve bazë nuk do të ofrohej në një mënyrë tjetër. Aksesit në një vendndodhje fikse mund të ofrohet duke përdorur teknologjinë e lëvizshme dhe mund të ketë ofrues të tjerë të shërbimit universal në rajone të ndryshme të vendit ose për shërbime të ndryshme nga paketa bazë.

Mbrojtja e të drejtave të përdoruesve

Përveç mbrojtjes e cila i ofrohet përdoruesve sipas ligjit të përgjithshëm për konsumatorët, mbrojtja e ofruar me ligjin 9918 duke transpozuar Direktivat e BE-së është një tjetër shtesë. Për shërbimet e komunikimeve elektronike, përdoruesit kanë të drejtë të marrin një kontratë që përfshin detajet specifike, në veçanti lidhur me tarifat dhe kostot, me mundësi për të anuluar kontratën nëse ofruesi i ndyshon kushtet. Duhet gjithashtu të ketë mbrojtje nga ndërprerja e pa paralajmëruar e shërbimit, dhe në veçanti në rast të mosmarrëveshjeve për faturat e larta për shërbimet me vlerë të shtuar, përdoruesit duhet të vazhdojnë të kenë akses në shërbimet bazë telefonike duke pritur zgjidhjen e mosmarrëveshjes. Zgjidhja e mosmarrëveshjeve jashtë gjykatës me çmim të ulët për gjithashtu duhet të jetë e disponueshme. Operatorët të cilët hasin në vështirësi në këtë sektor, duhet të bashkëpunojnë me AKEP-in dhe të tjerët në industri në mënyrë që të garantojnë që praktikat e tyre tregtare janë në përputhje me kërkesat për mbrojtjen ligjore dhe të gjejnë zgjidhje kur është e nevojshme.

AKEP-i duhet të monitorojë situatën e konsumatorëve lidhur me përdorimin e shërbimeve telefonike të mundshme për publikun dhe në veçanti nëse tarifat janë të përbalueshme. Përbalueshmëria e çmimeve e shërbimeve telefonike nuk është thjesht një çështje e faturave të zakonshme në raport me të ardhurat, është e lidhur me informacionin të cilin përdoruesit e marrin mbi koston e përdorimit të telefonit si dhe mbi koston relative të përdorimit të telefonit krahasuar me shërbimet e tjera, dhe gjithashtu lidhur me mundësinë për të kontrolluar shpenzimet. AKEP-i gjithashtu duhet të monitorojë cilësinë e realizuar të shërbimeve të operatorëve të cilët i ofrojnë përdoruesve shërbime publike të telefonisë fikse.

Konkluzione

Është e qartë se prezantimi i telefonisë së lëvizshme në dy dekadat e fundit ka ndryshuar plotësisht vendin e telefonisë fikse në plotësimin e nevojave të shoqërisë. Lidhur me rritjen e penetrimit të telefonisë së lëvizshme, penetrimi i telefonisë fikse në familje tashmë është në rënie në shumicën e vendeve të BE-së, madje edhe në shtetet anëtare të reja ku penetrimi nuk ka qenë kurrë shumë i lartë. Rritja e kërkesave për Internetin me brez të gjerë është një faktor i cili mund të ndalojë ose kthejë prapa këtë tendencë, por është e qartë se tregu tashmë është në tranzicion dhe mund të shfaqet nevoja për të ndryshuar të gjitha rregullat e BE-së për të siguruar disponueshmërinë universale të aksesit në komunikacione si përgjigje ndaj situatës.

Një çështje thelbësore e cila duhet të trajtohet nga AKEP-i është shkalla në të cilën tregu i lirë mund të ofrojë paketën e shërbimeve bazë sa herë të jetë e nevojshme. Aspekti i përbalueshmërisë së çmimeve është potencialisht shumë problematike posaçërisht në pjesë të caktuara të vendit. Rezultati i studimit të mëhershëm do të duhet të merret parasysh, së bashku me dëshimitë e nivelit aktual të lartë të shpenzimit për shërbimet e lëvizshme.

Në raportin vjetor, AKEP vendos planin për të siguruar zbatueshmërinë me rregullat e tanishme siç shprehet ligji 9918. Qeveria mirëpret këto qëllime dhe pret që ministria, AKEP-i dhe agjencitë e tjera të interesuara të mbajnë këtë çështje në rishikim të vazhdueshëm për të siguruar përfitime maksimale për përdoruesit në Shqipëri.

Kapitulli 9 - Subvencionet dhe rregullat e konkurrencës

Rregullat e konkurrencës së traktateve të BE-së (nenet 81-89) e ndalojnë marrjen e masave rregullatore të cilat mund të çrregullojnë një treg tashmë konkurrues. Këto rregulla janë gjithashtu të vlefshme edhe në Shqipëri nëpërmjet Marrëveshjes së ndërmjetme me BE-në. Ka arsye për këto rregulla, pasi që ato garantojnë që investitorët janë në dijeni që përpjekjet e tyre për të ndërtuar një biznes duke investuar në treg nuk do të pengohen (ndoshta edhe aksidentalisht) nga qeveria ose veprimet rregullatore.

Direktiva e Shërbimit Universal vendos disa rregulla të tjera shtesë lidhur me çrregullimin e çmimeve të cilat përcaktojnë se nëse këto rregulla zbatohen, krijimi i fondit të shërbimit universal nuk do të konsiderohet si një ndërhyrje ilegale në tregun konkurrues.

Në çdo ndërhyrje tjetër në treg (për shembull, nëse qeveria ose një bashki vendos të shpenzojë paratë e taksapaguesve për të krijuar një rrjet fibrash për ti ofruar shërbime të tjerëve) që mund të ndikojë në tregun konkurrues, propozimi duhet të projektohet me kujdes dhe të zbatohet në mënyrë të tillë që të mos çrregullojë konkurrencën. Në BE, përgjegjësia për të vlerësuar propozimet për zbatueshmërinë bie mbi Komisionin. Logjikisht, në Shqipëri, kjo detyrë bie mbi Autoritetin e Konkurrencës.

Disa vende të BE-së, gjatë viteve të fundit, kanë propozuar veprime si „asistencë nga shteti“ dhe shumica janë pranuar nga Komisioni i cili gjithashtu ka publikuar udhëzime lidhur me vlerësimin e këtyre projekteve – dhe si rrjedhojë, si duhet të organizohen ato për të shmangur çrregullimin e konkurrencës. Këto udhëzime janë të vlefshme nëse fondet derdhen nga burime qeveritare ose nga BE-ja. Udhëzimet gjithashtu do të ishin të përshtatshme për përdorimin e fondeve të derdhura nga taksat e sektorit që nuk arësyetohet me ligjin 9918 (i cili transponon Direktivën e Shërbimit Universal) pasi që kjo do të konsiderohej thjesht si një lloj i veçantë takse.

Ligji 9918 në mënyrë të qartë ndalon përdorimin e fondit të shërbimit universal për çfaredo qëllimi tjetër përveç financimit të shërbimit universal siç është përcaktuar aktualisht. Kjo do të thotë se vjelja e taksave të sektorit për qëllime të tjera kërkon bisedime me operatorët ose ndryshimin të ligjit.

Qeveria ka pritshmëri të lartë për efektet e liberalizimit me ligjin 9918 dhe dëshiron të shohë në çfarë mase hyrësit e rinj në treg dhe investimet private rriten me liritë e reja të cilat janë tashmë të disponueshme dhe të cilat do të bëhen të disponueshme pasi brezat e rinj të spektrit të jenë ofruar në treg.

Qeveria pret të shohë progres, por është e vetëdijshme që dhënia çdo indikacioni që skemat për përkrahjen e investimeve me fonde publike janë duke u marrë parasysh, mund të shkaktojë vonesa dhe gjithashtu mund të inkurajojë vendime lidhur me investimet private. Në

mënyrë që të shmangen pasoja të paqëllimshme, Qeveria dëshiron ti bëjë të qarta qëllimet e saja si vijon:

- Deri në fund të 2011, fondet e qeverisë për promovimin e aksesit me brez të gjerë do të drejtohen kryesisht drejt organeve publike për të prokuruar shërbime të të dhënave me shpejtësi të madhe për përdorimin e tyre. Këto fonde do të rezervohen për këtë qëllim dhe shërbimet duhet të prokurohen në mënyrë konkurruese dhe për kontrata me kohëzgjatje të kufizuar. Çdo skemë e financuar nga qeveria që ka për qëllim promovimin e blerjes së aksesit me brez të gjerë nga individë ose familje nuk do të diskriminojë ndërmjet ofruesve të teknologjive. Këto njihen si ndërhyrje në bazë të kërkesës dhe duhet të jenë të paanshëm ndaj konkurrencës.
- Ndërkohë, agjencitë qeveritare do të këshillohen me industrinë lidhur me dëshirën për të zgjeruar stimujt e taksave për investime të cilat ofrojnë akses me brez të gjerë.
- Në marrjen parasysh të mundësisë së përdorimit të fondeve publike për ofrimin e investimeve, qeveria do të këshillohet gjerësisht dhe do të sigurojë që çdo skemë i zbaton udhëzimet e BE-së.
- Qeveria nuk kundërshton në parim mundësinë e investimit nëpërmjet projekteve të përbashkëta (siç është ai i udhëhequr nga USAID) por këto projekte duhet të jenë në përputhje me ligjin për konkurrencën dhe ti nënshtrohen, nëse është e nevojshme, masave të nevojshme rregullatore, p.sh. detyrimit për ti ofruar akses të gjithë hyrësve të rinj me kushte jo-diskriminuese.
- Siç është përcaktuar në pjesën 1 më sipër, qeveria beson se kuadri rregullator i BE-së i transpozuar në ligjin shqiptar ofron çdo fleksibilitet të nevojshëm për të inkurajuar investitorët. Prandaj nuk konsideron se ndonjë „pushim rregullator“ duhet të parashikohet me ligj.

Kapitulli 10 - Aksesin në pronën publike dhe private

Përhapja e infrastrukturës së rrjeteve të komunikimeve elektronike është thelbësore për zhvillimin ekonomik dhe ligji 9918 ka dispozitë të veçantë për ti lehtësuar aksesin në territore dhe prona të tjera shtetërore operatorëve të rrjeteve (duke përfshirë ndërtesa, uzina nëntokësore, rrugë, liqene, pyje, etj.) për të ndërtuar infrastrukturë siç janë tubacionet nëntokësore dhe shtylla si dhe të mirëmbahen pajisjet e instaluara të komunikacioneve. Subjekt i masave mbrojtëse të përshtatshme, ligji gjithashtu ofron mënyra për të detyruar aksesin në pronë private në kushte kur kjo është e rëndësishme kyçe. Në mënyrë që të mundësohet akses dhe të reduktohet ndikimi në mjedis, ligji 9918 gjithashtu inkurajon fuqishëm përdorimin e përbashkët të infrastrukturës kur kjo është e mundur teknikisht.

Natyrisht, në shumë raste, mund të pritët nga pronari përgjegjës i pronës të ketë interes të përbashkët dhe në këtë mënyrë të garantojë disponueshmërinë e shërbimeve të komunikimeve elektronike. Do të ishte e pazakonshme nëse fuqitë detyruese do të përdreshin shpesh. Sidoqoftë, fuqitë janë vendosur për rastet e rralla kur detyrimi është i nevojshëm.

Jo shumë ndërtesa ekzistuese janë të pajisura me kabllot e duhura, tubacionet dhe hapësirat për terminimin e kabllave, prandaj aplikimi i rregullave të duhura do të ishte një ndihmë në uljen e pengesave. Për ndërtesat e reja, rregullat e detyruara të ndërtimit duhet të kërkojnë të paktën, tubacione të përshtatshme si dhe pika të aksesit të cilat çojnë deri tek tubacionet nëntokësore të jashtme.

Facilitetet shoqëruese

Titulli i plotë i Direktivës për Aksesin, 2002/19/EC është “Direktiva për aksesin në, dhe interkoneksionin e rrjeteve të komunikimeve elektronike dhe faciliteteve shoqëruese”. Termi “facilitete shoqëruese” ka për qëllim të qartësojë që detyrimi për të ofruar akses mund të shtrihet në çdo gjë që është e nevojshme për interkoneksion e rrjeteve për të funksionuar siç duhet. Ndërmjet të tjerave, kjo mbulon aksesin në infrastrukturë fizike duke përfshirë ndërtesa, tubacione dhe shtylla. Mbi këtë bazë gjithëpërfshirëse përdorimi i përbashkët i ndërtesave të një operatori, tubacioneve dhe shtyllave mund të detyrohet nga rregullatorët kur kjo të jetë e arësyeshme.

Në shumë raste aksesin në këto lloje facilitetesh nuk ka rezultuar si problematik, por në raste të veçanta, tubacionet, ndërtesat ose shtyllat në fjalë nuk janë pronë e operatorit inkumbent (edhe pse ky operator mund të jetë duke i përdorur ato) dhe kjo mund të paraqesë pengesë për zbatimin e duhur dhe marrjen e masave rregullatore nëpërmjet regjimit rregullator pasi që fuqitë zbatuese në përgjegjësi të AKEP-it shfuqizohen. Qeveria e konsideron se është e detyruar të bëjë çfarëdo ndryshime të jetë e nevojshme në ligje dhe rregullore të cilat administrojnë përdorimin e pronës publike dhe private për të siguruar që pengesat për zhvillimin e tregut janë zvogëluar.

Në shumë raste të shfaqjes së vështirësive përfshihen tubacionet nëntokësore të cilat zakonisht janë në pronësi të shtetit ose bashkisë.

Facilitetet e tjera në territore publike

Çështja e aksesit në facilitetet në territore publike, ku aksesi kontrollohet nga autoritetet publike ose ku është e nevojshme marrja e lejes nga autoritetet publike, është e rëndësishme për suksesin e liberalizimit. Hyrësit e rinj në treg duhet të kenë mundësinë të marrin çdo leje të nevojshme pa vonesa ose kosto. Problemet mund të lindin nëse rregullat nuk janë të sakta ose të dobishme, nëse rregullat nuk ndiqen ose nuk zbatohen siç duhet ose nëse rregullat thjesht nuk njihen ose nuk kuptohen nga palët e përfshira.

Situata në Shqipëri nuk është tërësisht e kënaqshme. Hyrësit e rinj nuk e gjejnë cilësinë e njejtë të bashkëpunimit të nevojshëm në të gjitha qytetet. Disa të dhëna sugjerojnë që një sasi e madhe e infrastrukturës së jashtme (tubacionet nëntokësore, sistemet kabllore dhe antenat) janë instaluar ose përdorur me procedura jo të rregullta. Në një mënyrë kjo është një dëshmi pozitive e bizneseve energjike të cilat dëshirojnë ti shërbejnë konsumatorëve të tyre. Megjithatë, instalimi jo i rregullt lë shërbimet në këtë sektor të pasigurta, me mundësi për tu çrregulluar dhe gjithashtu mund të krijojë probleme të tjera siç është çrregullimi i mjedisit dhe ndërhyrje tek përdoruesit e tjerë.

Qeveria dëshiron të përmirësojë praktikën dhe rregullat mbi përdorimin e territoreve publike dhe ndërtesave për qëllime të komunikimeve elektronike në mënyrë që përfitimet të mund të ndjehen, të jenë më të shpejta dhe më të sigurta. Prandaj, qeveria propozon të bëjë një analizë të situatës, në këshillim me AKEP-in, industrinë, ministrinë përkatëse, autoritetet vendore dhe palë të tjera të interesuara private ose publike për të vendosur masat e nevojshme për përmirësimin e situatës.

Aksesi në pronën private

Liberalizimi i sektorit të komunikimeve elektronike ka çuar drejt mundësive që në zonat e ndërtruara kohëve të fundit (siç janë bizneset e reja ose zonat industriale dhe ato rezidenciale) aksesi për instalimin e infrastrukturës së komunikacioneve të mund të kontrollohet nga pronari i truallit ose i ndërtesës i cili vetë është ofrues i shërbimeve të komunikimeve elektronike. Ka më shumë mundësi që pronari i truallit të mund të kërkojë të negociojë një kontratë ekskluzive me një ofrues të vetëm të shërbimeve nëpërmjet linjës kabllore. Teorikisht, kjo mund të çojë drejt krijimit të një monopoli të ri lokal në ofrimin e shërbimeve nëpërmjet linjës kabllore dhe në këtë mënyrë mund të pengojë qëllimet e ligjit 9918.

Qeveria dëshiron të garantojë se të drejtat e pronës private nuk përdoren në mënyrë të tillë që do të ndikonte negativisht në zhvillimin e tregut të shërbimeve të komunikimit elektronik.

Tashmë është ngritur, një grup i punës i udhëhequr nga Ministri i Shtetit i cili do të trajtojë problemet e lidhura me investimet në infrastrukturë, duke përfshirë të drejtën e pronës publike dhe private,. Ky grup aktualisht po ekzaminon zgjidhjet të cilat janë përdorur në vendet tjera lidhur me këtë problem dhe do të punojë në konsultim me ministrinë përkatëse, operatorët, AKEP dhe palët e tjera me interes për të implementuar masat rregullatore.

IV - Zbatimi

Kapitulli 11 - Monitorimi, informimi dhe integrimi në BE

Ligji 9918 parashikon se kontribuesit më të rëndësishëm të suksesit të sektorit të komunikimeve elektronike në Shqipëri janë operatorët e financuar privatisht të cilët veprojnë në një treg konkurrues. Brenda këtij konteksti, përgjegjësia për zhvillimin dhe zbatimin *ex ante* të rregullave bie mbi AKEP-in dhe KKRT-në të cilët punojnë në bashkëpunim me Autoritetin e Konkurrencës i cili është përgjegjës për kuadrin e përgjithshëm të rregullave *ex post* të cilat aplikohen në të gjithë sektorët. Roli i qeverisë, i veçantë nga ai i këtyre agjencive të pavarura, është më i kufizuar se sa në të kaluarën por ruan kompetenca të caktuara. Për më shumë, qeveria mbetet përgjegjëse për ndërmarrjen e çfarëdo veprimi të nevojshëm nëse për arsye të paparashikueshme, rregullimet e krijuara me ligj nuk funksionojnë në mënyrë efikase.

Organizimet ekzistuese monitoruese

Në kontekst të veçantë të kuadrin ligjor europian për komunikimet elektronike dhe përgatitjeve drejt anëtarësimit në BE, Komisioni Europian i ka dhënë një kontratë Cullen International – „Mbikëqyrja e zhvillimeve rregullatore dhe të tregut të komunikimeve elektronike dhe shërbimeve të shoqërisë së informacionit në vendet në zgjerim“. Kjo është një detyrë tri vjeçare për të prodhuar një seri raportesh shumë të detajuara lidhur me një grup vendesh duke përfshirë edhe Shqipërinë. Raporti i dytë është publikuar me 1 qershor 2008 dhe është në adresën si vijon:

<http://www.culleninternational.com/documents/cullen/cipublic/studies/studiesprogress.cfm>

Arësyeja për këto raporte është se Komisioni ka nevojë të krijojë një mendim të mirëinformuar rreth situatës në këto vende. Raporti për Shqipërinë, i cili përgatitet nga Cullen International në konsultim me ministrinë dhe AKEP-in janë të ngjashme në fushëveprim me raportet e zbatueshmërisë të cilat vetë stafi i Komisionit i përgatit në vendet e BE-së. Prandaj këto raporte janë të rëndësishme për dialogun e rregullt ndërmjet qeverisë dhe Komisionit i cili zë vend nën traktatin e marrëdhënieve të Shqipërisë me BE-në. Gjithashtu, sa i përket këtij sektori, këto raporte kontribuojnë në raportin vjetor të ecurisë të Komisionit.

Raportet kanë një dobi tjetër pasi që lejojnë krahasimin me vendet e tjera në rajon dhe me vendet e BE-së. Qëllimet e qeverisë janë ti projektojnë veprimet e tyre në këtë fushë mbi faktet e tregut, siç ato shfaqen duke përfshirë efikasitetin e dukshëm regjimit të ri rregullator në arritjen e qëllimeve. Raportimi vjetor të cilin AKEP-i deyrohet ta bëjë para Kuvendit sipas nenit 9 të ligjit 9918 do të jetë një arritje e rëndësishme në punën e qeverisë për të realizuar qëllimet e nevojshme.

Masat kombëtare për të informuar tregun

Është e rëndësishme që vendimet e ministrisë, AKEP-it dhe agjencive të tjera janë të bazuara, sa më shumë të jetë e mundur, në fakte. Që të dyja, ministria dhe AKEP-i kanë fuqi të grumbullojnë informacion sa më shumë të jetë e mundur për faktet e rastit. Qeveria pret që ministria dhe AKEP-i:

- Të publikojnë raporte të herë pas herë me interes publik mbi gjendjen e tregut dhe zhvillimit të tij.
- Të bashkëpunojë në organizimin e konferencave publike vjetore për të interesuarit në komunikime elektronike.

Qëllimi është të inkurajohet këshillimi publik, të nxitet një njohje më e madhe e vlerave të shpërndarjes së menjëhershme të informacionit dhe dëshirës së punonjësve të administratës publike për tu informuar nga kontakti i drejtëpërdrejtë me sipërmarrësit nga të cilët edhe varet suksesi i këtij sektori.

Të ndiqet evolucioni i regjimit rregullator të BE-së

Shqipëria ka për qëllim që sa më shumë të jetë e mundur të sigurojë akses në mekanizmat e BE-së për zbatimin dhe zhvillimin e regjimit rregullator për komunikimet elektronike. Qeveria, nëpërmjet Ministrisë së Shtetit për Reforma dhe Marrëdhëniet me Kuvendin në bashkëpunim me AKEP-in dhe agjencitë e tjera qeveritare, do të mbikqyrë evolucionin e përditshëm të politikave të BE-së për komunikimet elektronike dhe spektrin nëpërmjet publikimit të seancave të komiteteve dhe grupeve përkatëse dhe rezultateve të studimeve të publikuara¹⁶. Që të promovojë veprime të përbashkëta, qeveria ka për qëllim që prodhimi i raporteve të shkurtëra të publikuara të sinkronizohet me ritmin e dialogut në fushën e komunikimeve elektronike që zë vend nën traktatin që i vendos marrëdhëniet ndërmjet Shqipërisë dhe BE-së.

---

¹⁶ Para se Shqipëria të marrë statusin e observuesit, në komisionet dhe grupet përkatëse të BE-së do të thotë se duhet të punohet nga materialet e publikuara nga burime zyrtare të BE-së ose me materiale të prodhuara nga shërbime raportuese tregtare, për të cilat është i nevojshëm abonimi

Shtojca 1

SEKTORI I TRANSMETIMEVE RADIO-TELEVIZIVE

1. Televizioni tokësor

Rrjeti publik tokësor drejtohet nga Radio Televizioni Shqiptar (RTSH)

Televizionet publike janë si më poshtë:

- 1 rrjeti kombëtar i televizionit tokësor (analog): TVSh
- 3 rrjetet rajonale të televizionit tokësor (teknologji analoge): TV Gjirokastra, TV Korça and TV Shkodra

1.1 Televizioni publik

Programet

Televizioni publik transmeton një program televiziv 24 orësh. Ende mungon programi i dytë i përcaktuar me ligjin 8410 “Për televizionet publike dhe private në Republikën e Shqipërisë” (Me perspektivën e kalimit në transmetimet dixhitale, investimet për të ndërtuar një tjetër rrjet analog tokësor konsiderohen të papërshtatshme).

Transmetimi

Aktualisht, programet e televizionit publik transmetohen nëpërmjet rrjetit televiziv analog tokësor në brezat e frekuencave VHF dhe UHF, të cilat mbulojnë së paku të gjitha pjesët e banueshme të vendit (mbi 73% të territorit). Për këtë qëllim janë përdorur stacione transmetuese të instaluar në mbi 10 pika transmetimi dhe rreth 250 përsëritës. Sinjali nga studiot në stacionet transmetuese dërgohet nëpërmjet lidhjeve mikrovalore. Kostot e shpërndarjes së sinjalit vlerësohen të jenë rreth 29% e buxhetit total vjetor me një staf prej 250 personash, derisa kosotot e shpërndarjes së sinjalit të kompanive transmetuese Europiane janë më pak se 10% të buxhetit total vjetor.

Në përgjithësi, infrastruktura teknike e RTSH-së është e varfër. Furnizimi me energji në vend nuk është stabil. Edhe në ndërtesën kryesore të RTSH-së furnizimi me energji elektrike nuk është i sigurtë.

1.2 Televizionet tokësore private

- 3 rrjete të përgjithshme të televizionit kombëtar: Klan TV, TV Arbëria dhe Top Channel
- 73 rrjete rajonale ose lokale të televizionit analog tokësor (të cilat mbulojnë 1 qytet me deri 4 rrethe). 3 rrjete lokale ofrojnë vetëm lajme (News 24, Top News, Ora News).

Tabela më poshtë paraqet mbulimin e territorit shqiptar të realizuar çdo vit nga rrjetet kombëtare të televizionit analog tokësor (publik dhe privat), krahasuar me kushtet e mbulimit të licencës.

Vitet	Përshkrimi	TVSH	R. Tirana	TVA	TV Klan	R.T. Alb	Radio +2	Top Channel
		Publik	Publik	Viti Licen. 2001	Viti Licen. 2001	Viti Licen. 2001	Viti Licen.. 2002	Viti Licen.. 2008
2002	Viti i funksionimit	----	----	2	2	2	----	----
	Kushtet e mbulimit të liçencës (%)	----	-----	7.33	7.33	28.85	----	----
	Mbulimi aktual (%)	73.31	80.54	27.39	40.91	87.22	-----	----
2003	Viti i funksionimit	----	-----	3	3	3	1	----
	Kushtet e mbulimit të liçencës (%)	----	-----	26.4	26.4	55.76	10.11	----
	Mbulimi aktual (%)	73.31	80.54	30.1	42.68	87.22	72.64	----
2004	Viti i funksionimit	-----	-----	4	4	4	2	
	Kushtet e mbulimit të liçencës (%)	----	-----	46.97	46.97	72.69	28.87	----
	Mbulimi aktual (%)	73.31	80.54	30.1	42.68	87.22	72.64	----
2005	Viti i funksionimit	----	-----	5	5	5	3	
	Kushtet e mbulimit të liçencës (%)	----	-----	62.09	62.09	94.4	55.76	----
	Mbulimi aktual (%)	73.31	80.54	30.1	42.68	87.22	72.64	----
2006	Viti i funksionimit	----	-----	6	6	6	4	
	Kushtet e mbulimit të liçencës (%)	----	-----	75.71	75.71	90	72.68	----
	Mbulimi aktual (%)	73.31	80.54	30.1	44.53	87.22	72.64	----
2007	Viti i funksionimit	----	-----	7	7	0	5	----
	Kushtet e mbulimit të liçencës (%)	----	-----	86.86	86.86	90	94.4	----
	Mbulimi aktual (%)	73.31	80.54	30.1	44.53	87.22	72.64	----
2008	Viti i funksionimit	----	-----	8	8	1	0	1
	Kushtet e mbulimit të liçencës (%)	----	-----	90	90	90	90	50
	Mbulimi aktual (%)	73.31	80.54	40.8	69.8	87.22	72.64	62.1

1.3 Transmetimi dixhital i deritanishëm

Televizioni dixhital tokësor dhe satelitor tashmë është realitet në Shqipëri.

1. DIGITALB

Qysh nga korriku i vitit 2004, kompania DIGITALB i ofron shumicës së popullsisë një paketë të programeve dixhitale.

Në fakt, DIGITALB-i përdor 4 frekuenca analoge mbi pothuajse 1/3 e territorit (në një rrjetë të vetëm të frekuencave SFN) për të transmetuar 38 programe (18 falas dhe 20 me pagesë) nga të cilat 15 prodhohen nga DIGITALB. Teknikisht, DIGITALB-i transmeton 9 deri 10 programe multiplekse (të standardit DVB-T), për kanal frekuencë analoge, kur numri i programeve për kanal, për të siguruar një cilësi standarde, është përafërsisht 5 deri 7 programe. Ky numer i lartë programesh për kanal është caktuar për të siguruar një shfrytëzim të lartë të spektrit, që do të thotë humbje e cilësisë.

Këto 38 programe shiten nga DIGITALB në 3 paketa me pagesë prej 7-20 Euro për muaj plus dekoderi (CONNAX system). Numri i pajtimtarëve nuk dihet, megjithatë është më i lartë se 100 000 familje (dekoderë – kjo nuk do të thotë 1 dekoder për 1 familje) dhe mund të jetë gjysma e të gjitha familjeve. Në mënyrë që dekoderët të përdoren për televizionin dixhital pa abonim, ata duhet të çkodohen.

Programet e DIGITALB-it (38 programe, 4 multiplekse), nga të cilat 15 prodhohen dhe redaktohen nga Digitalb) shiten nga distributorë komercialë nëpërmjet abonimit.

DIGITALB gjithashtu transmeton 16 kanale televizive mobile personale (DVB-H norm) në frekuencë analoge (Kanali 38 UHF), e cila mund të merret nga telefoni celular (marka: LG, modeli: KU 950), dhe shitet nga DIGITALB për 350 Euro.

Prandaj DIGITALB është aktori vendimtar në transmetimin dixhital në Shqipëri, sa i përket veprimtarisë së tij si dhe detajet, mban një pozitë të pamohueshme në procesin e kalimit në transmetimet dixhitale në Shqipëri. Shumica e frekuencave të zëna nga Digitalb pa asnjë licencë nuk janë pjesë e Planit të Frekuencave Dixhitale Shqiptare sipas marrëveshjes GE06.

2. TRING

Në sistemin numerik tokësor TRING ka ndërtuar një rrjet fiks, për të cilin përdor:

- Kanalin 59 UHF (Fushë Dajt), bazuar në Lejen e Përkohshme për eksperimentimin e transmetimeve Numerike, të dhënë nga KKRT, të cilës i ka skaduar vlefshmëria. Kanali 59 UHF bën pjesë në Planin Kombëtar të Frekuencave Numerike.
- Kanalin 47 UHF (Fushë Dajt) i cili i është akorduar Dardan TV për transmetime analoge, në bazë të licencës përkatëse, lëshuar nga KKRT. Kanali 47 UHF nuk bën pjesë në Planin Kombëtar të Frekuencave Numerike.

Shënim: TRING tashmë është licencuar edhe si operator satelitor. Në këtë sistem ai ripërsërit një numër kanalesh që transmetohen në mënyrë tokësore

3. SHIJAK TV

Në sistemin numerik tokësor SHIJAK ka ndërtuar një rrjet fiks, për të cilin përdor:

- Kanal 24 UHF. KKRT ka lëshuar një Leje të Përkohshme për eksperimentimin e transmetimeve Numerike, për të shfrytëzuar kanal 44 nga qyteti i Tiranës, të cilës i ka skaduar vlefshmëria. Kanali 24 UHF nuk bën pjesë në Planin Kombëtar të Frekuencave Numerike, ndërsa kanali 44 UHF bën pjesë në këtë Plan (suballotmenti i Tiranës).

Konkluzione:

Siç është paraqitur më sipër, situata e transmetimeve numerike tokësore është krejtësisht e parregulluar dhe për pasojë e pa kontrolluar. Operatorët e transmetimeve numerike tokësore, përfshirë operatorët me shtrirje të konsiderueshme në territorin e Shqipërisë, si Digitalb-i, operojnë pa licencat përkatëse që përcaktojnë rregullat dhe kushtet e shërbimit, si dhe detyrimet përkatëse financiare duke shtrembëruar tregun në dëm të operatorëve analogë të licencuar rregullisht.

1.4 Shërbimet e televizionit kabllor

Kohët e fundit ka marrë zhvillim ndërtimi i rrjeteve kabllorë për ofrimin e programeve televizive. Aktualisht janë 64 operatorë që kanë ndërtuar rrjetet e tyre kabllorë në qendrat kryesore të banuara dhe në një numër komunash të vendit. Rrjetet kabllorë në përgjithësi mbështeten në teknologjinë e vjetruar analoge (duke përdorur kablllo koaksialë) dhe prandaj kanë një kapacitet të kufizuar. Në disa qytete të mëdha janë ndërtuar edhe rrjete me fibra optike.

Operatorët e televizioneve kabllorë në Shqipëri i ofrojnë shërbime disa dhjetra mijë konsumatorëve. Tarifa mujore e cila i paguhet këtyre operatorëve është rreth 500 -700 Lek, që është tarifë më e ulët se ato të aplikuar nga operatorët të cilët aplikojnë sistemet DVB-T dhe DVB-S.

Me kusht që të njoftohet AKEP-i, këta operatorë tani kanë të drejtë të ofrojnë akses në Internet me brez të gjerë dhe ka disa prej tyre që ofrojnë këtë shërbim. Në shumicën e rasteve, investime të tjera janë të nevojshme për operatorët kabllorë në mënyrë që të ofrojnë akses në internet me brez të gjerë.

1.5 Radio Tokësore

1.5.1 Radio publike tokësore

Rrjeti publik tokësor administrohet nga kompania RTSH (Radio-Televizioni Shqiptar).

Radio publike përfshin:

- 2 rrjete radio kombëtare: Radio Tirana 1, Radio Tirana 2
- 3 rrjete radio rajonale: Radio Gjirokastra, Radio Korça dhe Radio Shkodra,

Radio Tirana transmeton dy programe radiofonike në shkallë vendi, si edhe një program të tretë në gjuhën shqipe për shqiptarët që jetojnë jashtë vendit. Radio Tirana transmeton në valë të mesme dhe të shkurtra.

Rrjeti i transmetuesve radiofonikë analogë FM mbulon pjesën më të madhe të vendit (mbi 85 %).

Dy pika të fuqishme transmetuese me valë të shkurtra dhe të mesme përdoren për transmetimet radiofonike analoge AM jashtë shtetit.

1.5.2 Radio tokësore private

- 2 radio kombëtare (Top Albania Radio and Radio 2+)
- 53 radio lokale të shpërndara mbi gjithë territorin e Shqipërisë, kryesisht në zonat më shumë të populluara (Ullësira perëndimore, rajoni i Elbasanit, rajoni i Korçës, rajoni i Shkodrës, etj).

Shtojca 2

Teknologjitë për aksesin me brez të gjerë

Cilat janë teknologjitë kryesore të cilat ofrojnë brezin e gjerë?

DSL: "Digital Subscriber Line" është teknologjia dominuese momentalisht në shpërndarjen e bandës së gjerë. Transferimi i të dhënave bëhet nga linjat normale të telefonit dhe përdoret për lidhjen në Internet. xDSL i referohet varianteve të ndryshme të teknologjisë DSL, si ADSL (asymmetric DSL) dhe VDSL (very high speed DSL).

Cable modem: një cable modem është një pajisje që mundëson lidhjen e një kompjuteri me një linjë lokale kabllore TV. Transferimi i të dhënave në këtë mënyrë bëhet me shpejtësi të ngjashme me DSL.

Hybrid Fiber-Coax (HFC) technology: rrjet me brez të gjerë i cili kombinon fibrat optike dhe kabëll koaksial (coaxial cable). Transferimi i të dhënave në këtë mënyrë bëhet me shpejtësi të ngjashme me DSL.

Fibra Optike: një teknologji që përdor fije (fibër) xhami (plastike) për transmetimin e të dhënave. Një kabëll fibre optik konsiston në një tufë fijesh xhami, secila prej tyre është e aftë të transmetojë të dhëna të moduluara në valë drite. Fibra optike paraqet avantazhe të ndryshme në krahasim me linjat tradicionale metalike të komunikimit përfshirë këtu gjerësi bande virtualisht të palimituar.

Power line communications: përdorin linjat e furnizimit me energji elektrike për të ofruar Internet me shpejtësi të lartë. Avantazhi i kësaj teknologjie është përdorimi i infrastrukturës ekzistuese por të njëjtat të drejta (rights of way) mund të përdoren për instalimin e fibrave të reja optike.

Zgjidhjet Celulare : bazohen në qelizat radio ekzistuese për "gjeneratën e dytë" dhe "gjeneratën e tretë" të rrjeteve të komunikimeve të lëvizshme. Të projektuara fillimisht për t'i shërbyer nevojave të përdoruesve të lëvizshëm, këto rrjete mund të përdoren për shpërndarjen e shërbimeve përdoruesve fiks.

Rrjetet lokale pa Tela (W-LAN) kjo teknologji jep një akses të përbashkët dydrejtimësh në valë radio në një zonë të kufizuar, akses i cili furnizon me shërbim çdo përdorues fundor që ka pajisjet e nevojshme, brenda zonës ku arrin sinjali. Një variant i W-LAN është Wimax.

Zgjidhjet Satelitore: satelitët japin një platformë që premtan ofrim shërbimi broadband dhe radiodifuzion kudo, në çdo pjesë të sipërfaqes tokësore, përveç zonave ku për shkaqe të ndryshme nuk ka linje shikimi në satelit. Ato mund të përdoren për të dhënë akses direkt një përdoruesi ose për shpërndarje në më shumë përdorues.

Shtojca 3

Fushëveprimi aktual i shërbimit Universal

Shteti duhet të sigurojë që shërbimet e mëposhtme të jenë të disponueshme për të gjithë përdoruesit fundorë, pavarësisht nga vendndodhja gjeografike, me çmime të përballueshme.

1. Lidhje në rrjet publik telefonik dhe aksesit në shërbime publike telefonike në vendndodhje fikse. Lidhja e ofruar duhet ti mundësojë përdoruesve fundorë të bëjnë dhe marrin telefonata lokale, kombëtare dhe ndërkombëtare, komunikime nëpërmjet faksit dhe komunikim të të dhënave me shpejtësi të mjaftueshme për funksionimin e aksesit të Internetit, duke marrë parasysh teknologjitë aktuale të përdorura nga shumica e pajtimtarëve dhe mundësitë që ofron teknologjia.
2. Të ketë së paku një numrator gjithëpërfshirës të disponueshëm për përdoruesit fundorë në formë e cila është miratuar nga autoritetet përkatëse, në formë elektronike ose e shtypur, ose të dyja, dhe e përditësuar rregullisht, të paktën një herë në vit; së paku një numrator telefonik gjithëpërfshirës të shërbimit të informacionit (enquiry service) të disponueshme për të gjithë përdoruesit fundorë, duke përfshirë përdoruesit e telefonave publikë me pagesë.
3. Telefonat publikë me pagesë të plotësojnë nevojat e arësyeshme të përdoruesve fundorë në kushte të mbulimit gjeografik, numrit të telefonit, akses tek këta telefona për përdoruesit me aftësi të kufizuara dhe cilësi të shërbimeve. Të jetë e mundur të bëhen thirrje të emergjencës nga telefonat publikë me pagesë duke përdorur numrin e vetëm European të emergjencës “112” dhe numra të tjerë kombëtarë të emergjencës, të gjitha pa pagesë (duke mos pasur nevojë të përdoret asnjë lloj pagese).
4. Duhet të merren masa të posaçme për përdoruesit me aftësi të kufizuara për të siguruar akses dhe përballueshmëri të shërbimeve të disponueshme publike telefonike, duke përfshirë akses në shërbimet e emergjencës, shërbimet e drejtorisë së kërkimit të të dhënave, njejtë si ato që ofrohen për përdoruesit e tjerë fundorë.
5. Masa të posaçme, në këndvështrimin e kushteve në vend, për të siguruar që përdoruesit fundorë me aftësi të kufizuara mund të përfitojnë nga zgjedhja e sipërmarrësve dhe ofruesve të diponueshëm të shërbimeve për shumicën e përdoruesve fundorë.

=====<O>=====